

„Wsparcie Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej w zakresie utworzenia [Obserwatorium Integracji Społecznej]” -
Projekt systemowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach
Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

Raport z badania

KOMPLEKSOWA ANALIZA PROCEDUR ADOPCJI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Październik 2012 r.

Na podstawie wyników badań wykonanych przez:

General Projekt Sp. z o.o.
ul. Zakole 2
10 - 699 Olsztyn
www.generalprojekt.pl

na zlecenie:

Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

Zespół autorski:

Izabela Bednarczyk

Monika Jaroszevska

Milena Opęchowska

Aneta Sieklicka

Joanna Tomczyk

**„Wsparcie Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej w zakresie utworzenia
Obserwatorium Integracji Społecznej” -**

Projekt systemowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością oddaję w Państwa ręce kolejny raport opracowany na zlecenie Obserwatorium Integracji Społecznej. Tematyka raportu związana jest z procesem adopcji i uwzględnia wszelkie bariery i problemy pojawiające się na poszczególnych jego etapach. Analiza tego procesu dokonana została na podstawie informacji i spostrzeżeń instytucji biorących w nim udział oraz rodzin ubiegających się o przysposobienie dziecka.

Adopcja jest najkorzystniejszą dla dziecka formą zapewnienia mu pełnej rodziny i wychowania w rodzinnej atmosferze. W rodzinie adopcyjnej między dzieckiem a rodzicami może stworzyć się więź rodzinna – taka jak istnieje w rodzinie biologicznej. Adopcja jest także szansą dla osób, które z różnych przyczyn nie mogą być naturalnymi rodzicami.

Zachęcając Państwa do zapoznania się z raportem, wyrażam jednocześnie uznanie dla wszystkich osób, dla których zapewnienie dziecku miłości i ciepła rodzinnego jest nie tylko realizowaniem obowiązków zawodowych, ale również wewnętrzną potrzebą i misją.

Aleksandra Warmińska
Dyrektor
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej
w Lublinie

Szanowni Państwo.

Oddajemy do Państwa rąk raport końcowy z przeprowadzonego przez nas badania dotyczącego procedur adopcji w województwie lubelskim.

Celem badania była kompleksowa analiza procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji.

Do zapoznania się z raportem zachęcamy przede wszystkim przedstawicieli instytucji związanych swą działalnością z procedurami adopcyjnymi, a także kandydatów do przysposobienie dziecka.

W tym miejscu, chcielibyśmy podziękować wszystkim osobom zaangażowanym w realizację badania, a w szczególności Kierownikowi Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz Kierownikom Filii w Białej Podlaskiej, Chełmie oraz Zamościu, a także przedstawicielom Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych oraz Oddziałów Ginekologiczno – Położniczych, którzy poświęcili swój cenny czas, po to aby możliwe było stworzenie niniejszego raportu.

**Życzymy miłej lektury
Członkowie Zespołu Badawczego**

SPIS TREŚCI

I. NAJISTOTNIEJSZE WNIOSKI PŁYNĄCE Z BADANIA.....	6
II. WPROWADZENIE.....	9
III. ADOPCJA W ŚWIELE DANYCH ZASTANYCH.....	13
3.1. Adopcja w literaturze przedmiotu	13
3.2. Procedura adopcyjna	16
3.3. Ośrodek adopcyjny – postępowanie adopcyjne	18
3.4. Ośrodki Adopcyjne działające w województwie lubelskim	26
3.4. Działalność adopcyjna	31
IV. PROCEDURA ADOPCJI W OPINII ZAANGAŻOWANYCH INSTYTUCJI	38
Wyniki badania przeprowadzonego wśród Kierowników Ośrodków Adopcyjnych	38
Wyniki badania przeprowadzonego wśród Przewodniczących Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych.....	40
Wyniki badania przeprowadzonego wśród Ordynatorów Oddziałów Ginekologiczno - Położniczych	42
V. PROCEDURY ADOPCJI W OPINII KANDYDATÓW NA RODZICÓW ADOPCYJNYCH	45
5.1. Charakterystyka badanej zbiorowości.....	45
5.2. Bariery i problemy dotyczące procedur adopcyjnych	48
5.3. Rodzaj wsparcia otrzymywanego ze strony Ośrodka Adopcyjnego	51
VI. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	61
ANEKS	63

I. NAJISTOTNIEJSZE WNIOSKI PŁYNAĆE Z BADANIA

Przeprowadzone badanie pn.: „Kompleksowa analiza procedur adopcji w województwie lubelskim” miało na celu uzyskanie informacji odnośnie procesów adopcyjnych uwzględniających przede wszystkim bariery i problemy wpływające na efektywność realizacji tych procesów.

Badanie obyło się etapowo. W pierwszej kolejności opracowana została analiza desk research w oparciu o istniejące dane dotyczące działalności ośrodków adopcyjnych w województwie lubelskim. W dalszej kolejności przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione wśród instytucji zaangażowanych w procedurę adopcji, tj. z Kierownikiem Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz z Kierownikami Filii w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu, a także wśród przedstawicieli Wydziałów Rodziny Sądów Rejonowych oraz Ordynatorów oddziałów ginekologiczno – położniczych. Ostatnim etapem było przeprowadzenie wywiadów telefonicznych wśród osób starających się o przysposobienie dziecka.

W województwie lubelskim funkcjonuje jeden Ośrodek Adopcyjny w Lublinie wraz z trzema filiami w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu, których głównym zadaniem jest działalność diagnostyczno - konsultacyjna mająca na celu pozyskanie i przeszkolenie osób starających się o przysposobienie dziecka, jak również kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia. W związku z wejściem w życie „nowej” ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej Ośrodek Adopcyjny w Lublinie wraz z swymi filiami w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu został włączony w strukturę Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. W dalszej części raportu przedstawiona została analiza danych zastanych dotycząca szczegółowych informacji odnośnie funkcjonowania ośrodków adopcyjnych.

Przeprowadzona analiza desk research wskazuje głównie na występujący deficyt pracowników, biorąc pod uwagę liczbę dokonywanych adopcji, kandydatów starających się o przysposobienie oraz dzieci zgłoszonych do ośrodków w celu adopcji.

Kolejnym etapem badania były indywidualne wywiady pogłębione (IDI) przeprowadzone wśród przedstawicieli instytucji zaangażowanych w procedury adopcji, tj. ośrodków adopcyjnych, wydziałów rodzinnych sądów rejonowych oraz oddziałów położniczo – ginekologicznych. Następnie przeprowadzone zostały pośrednie wywiady telefoniczne CATI wśród kandydatów starających się o przysposobienie dziecka.

Proces adopcyjny rozpoczyna się w momencie uregulowania sytuacji prawnej dziecka, umożliwiającej adopcję. Jednakże jak wskazują respondenci jedną z kluczowych barier w procesie adopcyjnym jest nieuregulowana sytuacja prawna dziecka umożliwiająca przysposobienie, gdyż zamyka

ona możliwość adopcji dziecka, które z różnych przyczyn nie może być wychowywane w rodzinie biologicznej. Natomiast gdy dziecko ma uregulowaną sytuację prawną umożliwiającą przysposobienie jego droga do adopcji jest otwarta. Przedstawiciele wydziałów rodzinnych sądów rejonowych wskazywali na fakt, iż ze względu na specyficzny charakter oraz ze względu na brak precyzyjnych uregulowań sprawy związane z pozbawieniem władzy rodzicielskiej są bardzo trudne i skomplikowane, a co za tym idzie w pewnym stopniu ograniczają proces adopcyjny.

Natomiast przedstawiciele ośrodków adopcyjnych, oprócz nieuregulowanej sytuacji prawnej dziecka umożliwiającej przysposobienie, wskazywali również na zbyt długi okres trwania procedur sądowych. Jednakże przedstawiciele wydziałów rodzinnych sądów zarzut ten odpierają tym, iż w takich sprawach kierują się dobrem dziecka, a podjęta decyzja nie może być pochopna, a sądy powinny mieć czas na wyważoną decyzję.

Kandydaci na rodziców adopcyjnych w większości wskazywali na brak barier, jednakże dość często pojawiały się odpowiedzi, iż najbardziej uciążliwa jest biurokracja i związana z nią mnogość niezbędnych zaświadczeń i druków. Ponadto osoby starające się o przysposobienie dziecka na długotrwałą procedurę kwalifikacyjną oraz długi czas oczekiwania na dziecko. Jednakże w opinii zarówno przedstawiciele ośrodków adopcyjnych, jak i sądów nie ma uzasadnionych powodów, aby okres procesu kwalifikacyjnego skracać, ponieważ daje on możliwość dogłębnej weryfikacji predyspozycji potencjalnych rodziców adopcyjnych, a także pozwala na możliwie najlepsze ich przygotowania do tej roli. Przedstawiciele sądów wręcz wskazują na zaostrzenie procesu weryfikacji kandydatów, gdyż mając na uwadze dobro dziecka, właściwy dobór rodziców adopcyjnych pozwoli na uniknięcie ewentualnych problemów w przyszłości.

Jeśli zaś chodzi o potrzeby w zakresie procedur adopcyjnych, to zarówno przedstawiciele ośrodków adopcyjnych, jak i sądów wskazywali na konieczność uzyskiwania informacji o sytuacji rodziny adopcyjnej po zakończeniu procedury przysposobienia, nawet po kilku latach od jego zakończenia. Takie rozwiązanie umożliwiłoby nie tylko kontrolę, ale i w razie takiej potrzeby udzielenie niezbędnej pomocy. Ponadto dałoby to informacje, który można by wykorzystać w procesie kwalifikacyjnym kandydatów na rodziców adopcyjnych.

Kolejną kwestią poruszoną w niniejszym badaniu była współpraca między instytucjami zaangażowanymi w proces adopcyjny. Z badania wynika, iż wszystkie instytucje pozytywnie oceniają podejmowaną między sobą współpracę, wskazując na zaangażowanie i dobrą wolę osób reprezentujących poszczególne instytucje. Ponadto respondenci wskazywali na fakt, iż pomyślna współpraca umożliwia efektywne prowadzenie procedur adopcji, szczególnie w sytuacjach wymagających niestandardowego podejścia. Jednakże mimo pozytywnych opinii odnośnie współpracy

niektórzy przedstawiciele ośrodków adopcyjnych wskazywali na zbyt sformalizowane relacje, które mogą wydłużać czas trwania procedur adopcyjnych.

Analizując pozyskany materiał badawczy można zauważyć również, iż współpraca ośrodków adopcyjnych z kandydatami na rodziców adopcyjnych w opinii obu stron oceniana jest dobrze. Osoby starające się o przysposobienie dość wysoko ocenili współpracę z ośrodkami, jak i udzielone im przez te placówki wsparcie.

Z badania wynika, iż mimo że procedura adopcyjna jest długotrwała i skomplikowana (o czym świadczy jej złożoność) nie należy jej upraszczać i skracać. Wszelkie podejmowane działania znajdują swe uzasadnienie w toku procedury adopcyjnej. W opinii badanych przedstawicieli instytucji warto niekiedy wydłużyć proces przysposobienia dziecka, aby wnikliwie zbadać wszelkie okoliczności mające wpływ na dobro dziecka.

Szczegółowe analizy dotyczące wyników badań zostały przedstawione w kolejnych częściach niniejszego opracowania.

Wykonawca na podstawie wyników badania opracował niniejsze rekomendacje:

1. Zwiększenie zatrudnienia w Ośrodkach Adopcyjnych, zwłaszcza osób posiadających kwalifikacje niezbędne do udzielania wsparcia psychologicznego zarówno dla dzieci czekających na adopcję, jak i kandydatów oczekujących na przysposobienie dziecka.
2. Lepsza koordynacja działań wszystkich instytucji zaangażowanych w proces kwalifikacji dziecka, zwłaszcza sądów rodzinnych.
3. Lepsza współpraca (w tym wymiana informacji) szpitali (oddziałów ginekologiczno – położniczych) z Ośrodkami Adopcyjnymi w celu wsparcia kobiet, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu. Poinformowanie szpitali (zwłaszcza oddziałów ginekologiczno – położniczych) o ustawowym obowiązku wspierania takich kobiet przez Ośrodek Adopcyjny.
4. Dostosowanie godzin pracy ośrodków adopcyjnych oraz terminów i godzin prowadzonych szkoleń do potrzeb osób starających się o przysposobienie dziecka.
5. Prowadzenie badań wśród rodzin wychowujących dzieci adoptowane, celem uzyskania informacji przydatnych osobom starającym się o przysposobienie dziecka (*przy tym należy pamiętać o tym, iż wszelka ingerencja w życie rodzin adopcyjnych jest sprzeczna z obowiązującym prawem. Wszelkie wsparcie i pomoc dla tych rodzin udzielane jest na wniosek tych rodzin. Do badań jednakże można wykorzystać informacje płynące od rodzin, które zgłosiły potrzebę wsparcia, a także informacje pochodzące od osób, które tego wsparcia udzieliły*).

II. WPROWADZENIE

Niniejszy raport jest efektem końcowym wykonanego badania pt. „Kompleksowa analiza procedur adopcji w województwie lubelskim” przeprowadzonego na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie przez firmę badawczą General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna, w ramach projektu systemowego „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Badanie zostało przeprowadzone w okresie lipiec – sierpień 2012 r. wśród rodzin ubiegających się o przysposobienie dziecka, a także z Kierownikiem Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz z Kierownikami Filii, Przewodniczącymi Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych oraz z Ordynatorami oddziałów ginekologiczno – położniczych.

Głównym celem niniejszego badania była kompleksowa analiza procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji, który został osiągnięty w ramach badania ilościowego i jakościowego, przeprowadzonego w ramach 3 modułów:

- ✓ **MODUŁ I – Analiza desk research**, obejmująca informacje dotyczące funkcjonowania Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie z Filiami w Białej Podlaskie, Chełmie i Zamościu (w tym m.in. prawne podstawy funkcjonowania, struktura organizacyjna, realizowane działania, struktura zatrudnienia, źródła finansowania), a także dane statystyczne dotyczące przedmiotu zamówienia (w tym m.in. liczba dokonanych adopcji, liczba rodzin oczekujących na adopcję, liczba dzieci zgłoszonych w celu adopcji) w latach 2010-2011 i w 2012 (stan na dzień 30.04.2012 r.).
- ✓ **MODUŁ II – Indywidualne wywiady pogłębione wśród instytucji zaangażowanych w procedury adopcyjne**, których celem było uzyskanie informacji odnośnie barier w realizacji procedur adopcyjnych, potrzeb w zakresie realizacji procedur adopcyjnych, współpracy z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne, współpracy z kandydatami na rodziców adopcyjnych, czynników zwiększających efektywność procesów adopcyjnych, wpływu zmiany ustawy na efektywność procesów adopcyjnych.
- ✓ **MODUŁ III – Wywiady telefoniczne z kandydatami na rodziców adopcyjnych**, których celem było uzyskanie informacji na temat barier i problemów dotyczących procedur adopcyjnych, współpracy i oczekiwań względem Ośrodka Adopcyjnego, a także wsparcia otrzymanego ze strony Ośrodka.

Metodologia badania

Moduł I – badanie wtórne (analiza desk research)

W ramach Modułu I przeprowadzona została analiza desk research (analiza danych zastanych, badanie wtórne) w oparciu o dane Ośrodków Adopcyjnych oraz Sądów Rodzinnych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego, uwzględniająca stan prawny, tj. akty prawne określające funkcjonowanie Ośrodków Adopcyjnych obowiązujące do dnia 31.12.2011 r. oraz od dnia 01.01.2012r. (między innymi ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, regulamin organizacyjny ROPS).

OBSZARY BADAWCZE:

1. Podstawy prawne funkcjonowania Ośrodków Adopcyjno – Opiekuńczych z uwzględnieniem aktów prawnych obowiązujących do dnia 31.12.2012 r. oraz funkcjonowania Ośrodka Adopcyjnego od dnia 01.01.2012 r.
2. Struktura organizacyjna Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie wraz z Filiami.
3. Realizowane zadania.
4. Ośrodek Adopcyjny w Lublinie wraz z Filiami, jego przestrzenne rozmieszczenie, dostępność dla klientów.
5. Struktura zatrudnienia.
6. Źródła finansowania.
7. Liczba dokonanych adopcji ogółem, w tym w poszczególnych Ośrodkach Adopcyjno – Opiekuńczych w latach 2009-2011, oraz Ośrodka Adopcyjnym ogółem, w tym w Filiach w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012r.), z uwzględnieniem stanu zdrowia i wieku dzieci.
8. Liczba rodzin oczekujących na adopcję ogółem, w tym w poszczególnych Ośrodkach Adopcyjno - Opiekuńczych w latach 2009-2011 oraz w 2012 r. w Ośrodku Adopcyjnym i Filiach (stan na dzień 30.04.2012r.).
9. Liczba dzieci zgłoszonych w celu adopcji ogółem, w tym w poszczególnych Ośrodkach Adopcyjnych w latach 2009-2011 oraz w 2012r. (stan na dzień 30.04.2012r.) z uwzględnieniem stanu zdrowia i wieku dzieci.
10. Współpraca Ośrodka Adopcyjnego z innymi instytucjami uczestniczącymi w procesie adopcji.
11. Liczba spraw adopcyjnych z wniosków Ośrodków Adopcyjnych, jak i spoza Ośrodków w latach 2010-2011 oraz stan na 30.04.2012r.
12. Liczba adopcji wewnątrzrodzinnych w latach 2010-2011 oraz stan na 30.04.2012r.

Moduł II i III – badanie pierwotne

Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) – badanie jakościowe

Jako badanie jakościowe przeprowadzone zostaną **indywidualne wywiady pogłębione (IDI)**, które polegają na rozmowie moderatora z osobą badaną. Rozmowa przebiega według określonego schematu tematycznego, jednak pytania nie mają charakteru zamkniętego, a o ich kolejności, sposobie formułowania i czasie rozmowy na dany temat, decyduje prowadzący (moderator).

IDI zostały przeprowadzone wśród następujących grup respondentów:

- I. IDI z Kierownikiem Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz z Kierownikami Filii dotyczyły następujących **OBSZARÓW BADAWCZYCH**:
  - Bariery w realizacji procedur adopcyjnych, między innymi formalne,
  - Potrzeby w zakresie realizacji procedur adopcyjnych,
  - Współpraca z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne,
  - Współpraca z kandydatami na rodziców adopcyjnych,
  - Czynniki zwiększające efektywność procesów adopcyjnych,
  - Wpływ zmiany ustawy na efektywność procesów adopcyjnych.
- II. IDI z Przedstawicielami Sądów Opiekuńczych (Przewodniczącymi Wydziałów Rodzinnych) dotyczyły następujących **OBSZARÓW BADAWCZYCH**:
  - Bariery w realizacji procedur adopcyjnych, w tym wynikające z przepisów prawa,
  - Współpraca z Ośrodkami Adopcyjnymi (ocena, problemy),
  - Współpraca z innymi instytucjami realizującymi procedury adopcyjne (ocena, problemy),
  - Czynniki zwiększające efektywność procesów adopcyjnych.
- III. IDI z Przedstawicielami Oddziałów Ginekologiczno – Położniczych dotyczyły następujących **OBSZARÓW BADAWCZYCH**:
  - Bariery w realizacji procedur adopcyjnych,
  - Współpraca z Ośrodkami Adopcyjnymi,
  - Współpraca z innymi instytucjami realizującymi procedury adopcyjne.

Pośrednie wywiady telefoniczne CATI – badanie ilościowe

Wykonawca w ramach badania ilościowego zastosował **pośrednie wywiady telefoniczne CATI**. W badaniach realizowanych tą techniką wywiad z respondentem prowadzony jest przez telefon. Kwestionariusz wywiadu jest zapisany w postaci tzw. skryptu stosowanej aplikacji, która podczas prowadzenia wywiadu wyświetla teleankieterowi kolejne pytania na ekranie monitora komputerowego. Teleankieterzy używając telefonu, zadają widoczne na ekranie, pytania kwestionariusza wywiadu i za pomocą klawiatury zapisują odpowiedzi respondentów, które są automatycznie wprowadzane do pamięci komputera i bazy danych, która posłuży do analizy zebranego materiału badawczego.

Pośrednie wywiady telefoniczne CATI zostały przeprowadzone z kandydatami na rodziców adopcyjnych i dotyczyły następujących **OBSZARÓW BADAWCZYCH**:

1. Bariery i problemy dotyczące procedur adopcyjnych,
2. Współpraca z Ośrodkiem Adopcyjnym i jej ocena,
3. Oczekiwania wobec Ośrodka Adopcyjnego,
4. Rodzaj wsparcia otrzymanego ze strony Ośrodka i jego ocena.

Struktura próby badawczej

badanie ilościowe – pośrednie wywiady telefoniczne CATI	Badanie ilościowe CATI zostało przeprowadzone z osobami ubiegającymi się o przysposobienie dziecka łącznie = 68 respondentów – operat losowania: przekazana przez Zamawiającego baza, zawierająca numery telefonów do respondentów
badanie jakościowe – indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	Badanie jakościowe IDI zostało przeprowadzone z: 1. Kierownikami Ośrodków Adopcyjnych (próba wyczerpująca): – Kierownika Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie, – Kierownicy Filii w Zamościu, Bielsko Białej i Chełmie ↳ ŁĄCZNIE 4 WYWIADY 2. Przewodniczącymi Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych ↳ 5 WYWIADÓW 3. Ordynatorami oddziałów ginekologiczno – położniczych ↳ 5 WYWIADÓW ✓ łącznie: 14 wywiadów IDI

III. ADOPCJA W ŚWIETLE DANYCH ZASTANYCH

Rodzina jest podstawowym środowiskiem, w którym żyje człowiek i jest szczególnie ważna w życiu najmłodszych członków społeczeństwa – dzieci. Niestety nie zawsze rodzina naturalna (biologiczna) jest w stanie właściwie pełnić powierzoną jej rolę. We współczesnym świecie zdarza się coraz częściej, iż w wykonywanie władzy rodzicielskiej musi ingerować Sąd Rodzinny. Ponadto istnieją również sytuacje, gdy matki pozostawiają niemowlęta w szpitalach, ponieważ z różnych przyczyn nie są w stanie otoczyć ich opieką. W wyniku tych sytuacji dochodzi często do zrzeczenia się władzy rodzicielskiej, bądź pozbawienia lub ograniczenia jej na mocy orzeczenia sądu. W efekcie tych działań, dzieci umieszczane są w różnych formach opieki, z których najkorzystniejszymi z punktu widzenia psychologiczno – pedagogicznego są formy rodzinne, czyli adopcja i rodzina zastępcza.

3.1. Adopcja w literaturze przedmiotu

Adopcja czyli przysposobienie w polskim ustawodawstwie definiowane jest jako stosunek prawny powstały z woli zainteresowanych, taki sam, jaki istnieje między rodzicami a dzieckiem. Jest to więc stosunek rodzicielski, w którego ramach powstają między przysposabiającym a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego. Wiąże się z tym władza rodzicielska, obowiązek alimentacyjny, pokrewieństwo itp. Adopcja w przeciwieństwie do rodziny zastępczej jest trwałą formą opieki, z zasady nierozwiązywalną.

Dziecko przysposobione (adoptowane) w świetle prawa jest dzieckiem osób, które je przysposobiły. Między przysposabiającym a przysposobionym powstaje taki sam stosunek prawny, jaki występuje między rodzicami naturalnymi, a dzieckiem. Zatem, np. zmianie ulega stan cywilny dziecka, przybiera ono takie samo nazwisko, co rodzice adoptujący, dziecku przysługują od osób je adoptujących alimenty, a także może ono zostać zobowiązane do alimentowania przybranych rodziców. Ponadto dzieci adoptowane dziedziczą z mocy ustawy po osobach je adoptujących na równi z dziećmi biologicznymi¹

Adopcja pochodzi od łacińskiego słowa „adoptio”, które oznacza „przysposobienie, przybranie dziecka za swoje”. Art. 121 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przysposobienie definiuje jako: „przez przysposobienie powstaje między przysposabiającym, a przysposobionym taki stosunek, jak między

---

¹ Stasiak S. (red.), „Rodzinne formy opieki zastępczej – poradnik prawny”, Warszawa 2007, s. 13

rodzicami a dziećmi”². Zgodnie z kodeksem (art. 114) „przysposobić można osobę małoletnią, tylko dla jej dobra”. Andrzej Zieliński w swej książce pt. „*Prawo rodzinne i opiekuńcze w zarysie*” wskazuje, iż ze wskazanego artykułu wynikają dwa podstawowe warunki dotyczące osoby adoptowanej, tj:

- 1) wymóg małoletności, z którego wynika, iż można przysposobić osobę, która w świetle obowiązujących przepisów nie jest uznawana za osobę pełnoletnią – stąd wniosek, iż przysposobić można każde dziecko, bez względu na jego płeć, stan zdrowia, wyznanie, itd.
- 2) wymóg dobra dziecka – który jest naczelną przesłanką w orzecznictwie rodzinnym dotyczącym regulacji prawnych między rodzicami a dziećmi³.

Autorzy poradnika „*Rodzinne formy opieki zastępczej – poradnik prawny*” wskazują kogo i na jakich zasadach zgodnie z obowiązującymi przepisami można przysposobić:

- 1) przysposobić można tylko małoletniego (warunek ten musi być spełniony w dniu złożenia wniosku o przysposobienie).
- 2) tylko dla dobra małoletniego – zawsze należy badać, czy przysposobienie jest w interesie dziecka.
- 3) konieczne jest uzyskanie zgody małoletniego, jeśli ten ukończył lat 13. sąd opiekuńczy wyjątkowo może orzec przysposobienie bez żądania zgody przysposabianego, jeżeli ten np. nie jest zdolny do wyrażenia takiej zgody.
- 4) przysposabiający musi wyrazić zgodę na przysposobienie, tzn. składa wniosek o orzeczenie przysposobienia.
- 5) między przysposabiającym, a przysposabianym musi istnieć odpowiednia różnica wieku (przyjmuje się, że wynosi ona ok. 18 lat).
- 6) przysposabiający musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych (czyli musi to być osoba, która ukończyła 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniona).
- 7) przysposabiający musi się wykazywać odpowiednimi właściwościami osobistymi – prawy charakter, zdolności wychowawcze.
- 8) konieczna jest także zgoda rodziców dziecka, które ma zostać przysposobione, wyrażona przed orzeczeniem przysposobienia. zgoda nie jest konieczna, jeżeli zostali oni pozbawieni władzy rodzicielskiej lub są nieznani albo porozumienie z nimi napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody. sąd opiekuńczy może – ze względu na wyjątkowe okoliczności – orzec przysposobienie mimo braku zgody rodziców, których zdolność do czynności prawnych jest

---

² Kodeks rodzinny i opiekuńczy

³ Zieliński A. „*Prawo rodzinne i opiekuńcze w zarysie*”, Warszawa 2000, s.303

ograniczona. ale tylko wtedy, gdy ich odmowa na przysposobienie jest oczywiście sprzeczna z dobrem dziecka.

9) jeżeli zaś dziecko ma ustanowionego opiekuna, do przysposobienia konieczna jest także jego zgoda, gdyż działa on jako przedstawiciel ustawowy dziecka ⁴.

Cechy rodziny adopcyjnej:

- trwała forma opieki nad dzieckiem, rozwiązywalna tylko w wyjątkowych przypadkach,
- dziecko najczęściej nie zna swoich rodziców biologicznych, nie może się z nimi kontaktować, nie zna swojego pochodzenia, adopcja jest utrzymywana w tajemnicy,
- dziecku zmienia się akt urodzenia i nazwisko,
- wyjątkowo można rozwiązywać przysposobienie i tylko z ważnych powodów,
- rodzicom adopcyjnym można ograniczyć władzę rodzicielską,
- rodzina adopcyjna sama pokrywa wydatki związane z opieką nad dzieckiem,
- rodzina adopcyjna wypiera i zastępuje rodzinę naturalną ⁵.

Rodzina adopcyjna stanowi najbardziej skuteczną i optymalną formę kompensowania dziecku zaburzonego funkcjonowania rodziny lub jej braku. Główną zaletą opiekuńczo – wychowawczą jest to, iż rodzina adopcyjna stwarza pomiędzy dzieckiem, a adoptującymi więź rodzinną, taką jaka istnieje w rodzinie naturalnej (biologicznej). Wskaźnikiem efektywności wychowawczej tych rodzin jest to, że poziom rozwoju umysłowego i osiągnięcia dzieci adoptowanych są zbliżone raczej do poziomu ich rodziców adopcyjnych niż biologicznych, nawet jeśli biologiczni rodzice zajmowali niższe pozycje społeczno – zawodowe lub byli upośledzeni umysłowo, dzieci w nowych środowiskach rodzinnych osiągały na ogół normalny lub wyższy poziom rozwoju i osiągnięć ⁶.

Ustanowienie przysposobienia wiąże się ze sprawowaniem pełni władzy rodzicielskiej. W związku z daleko posuniętymi i często nieodwracalnymi konsekwencjami, adopcja uważana jest za najkorzystniejszą dla dziecka formę zapewnienia mu opieki zastępczej. Zastępuje w pełni pierwotną opiekę rodziców biologicznych. Z drugiej zaś strony jest ona możliwa tylko za zgodą rodziców biologicznych albo w sytuacji, kiedy zostali oni całkowicie pozbawieni władzy rodzicielskiej (także gdy są nieznani, ubezwłasnowolnieni całkowicie, albo nie ma możliwości nawiązania z nimi kontaktu) ⁷

---

⁴ Stasiak S. (red.), op. cit., s. 15

⁵ Stasiak S. (red.), op. cit., s. 22

⁶ Wagner I. (1997), *Sieroctwo społeczne. Przyczyny, następstwa, formy kompensacji. Studium teoretyczno – badawcze*, Wydawnictwo WSP, Częstochowa.

⁷ Stasiak S. (red.), op. cit., s. 13

3.2. Procedura adopcyjna

Proces adopcyjny to dość skomplikowana i długotrwała procedura, a wszelkie działania podejmowane w jego ramach, mimo iż wydłużają proces adopcyjny, mają na celu dobro dziecka. Jak zostało wyżej wspomniane, aby przystąpić do procesu adopcyjnego należy spełniać warunek pełnej zdolności do czynności prawnych oraz odpowiedniej różnicy wieku między rodzicami, a dzieckiem. Dziecko może przysposobić osoba samotna lub wspólnie małżonkowie (wspólnie nie mogą przystąpić do procedury adopcyjnej konkubenci). Ponadto każda rodzina starająca się o adopcję musi być gotowa do przejścia przez proces kwalifikacyjny weryfikujących zdolność do bycia rodzicem.

Pierwszym krokiem w procesie adopcyjnym jest zgłoszenie się do ośrodka adopcyjnego i umówienie się na wstępną rozmowę. Potem następuje rejestracja kandydatów, po czym rozpoczyna się proces kwalifikacyjny.

Kandydaci starający się o przysposobienie dziecka w pierwszej kolejności muszą złożyć do ośrodka adopcyjnego dokumenty, określone w zarządzeniu Dyrektora ROPS w Lublinie („*Procedura postępowania adopcyjnego*”). Są to:

- autobiografia kandydatów,
- kserokopie dowodów osobistych,
- zaświadczenia o zatrudnieniu i dochodach, kserokopia zeznania podatkowego potwierdzająca stałe źródło dochodów rodziny,
- odpis zupełny aktu małżeństwa,
- w przypadku wcześniejszego rozwodu któregoś z małżonków, konieczne jest przedłożenie kserokopii sentencji wyroku rozwodowego lub unieważniającego małżeństwo,
- zaświadczenia lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do przysposobienia dziecka i sprawowania nad nim opieki,
- opinie środowiskowe,
- oświadczenia kandydatów, że nie są i nie byli ograniczeni w sprawowaniu władzy rodzicielskiej oraz pozbawieni praw rodzicielskich, jak też, że władza rodzicielska nie była im zawieszona,
- informacja o niekaralności z krajowego rejestru karnego,
- potwierdzenie posiadanego wykształcenia ⁸.

Ponadto osoby starające się o przysposobienie dziecka muszą spełniać następujące warunki:

- sytuacja materialna umożliwiająca utrzymanie i wychowanie dziecka,

---

⁸ lista dokumentów zaczerpnięta została ze strony internetowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie (http://rops.lubelskie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=877; dostęp 05.10.2012)

- stabilny i trwały związek małżeński, oparty na miłości, szacunku i dawaniu bezpieczeństwa,
- dobry stan zdrowia psychicznego i fizycznego,
- brak uzależnień,
- jednomyślność obu małżonków w podjęciu decyzji o adopcji dziecka,
- odpowiednie warunki materialne,
- wartościowa motywacja adopcji – ku dobru dziecka.

Kolejnym niezbędnym krokiem jest rozmowa z pedagogiem, który ocenia kompetencje opiekuńczo – wychowawcze potencjalnych rodziców, a następnie kandydaci przechodzą badania psychologiczne, które określają cechy i predyspozycje każdego z kandydatów. Proces adopcyjny wymaga również, aby pracownik ośrodka adopcyjnego złożył wizytę w domu kandydatów na rodzinę, co umożliwia poznanie rodziny oraz ocenę warunków jakie mogą zaoferować dziecku.

Jeśli osoby starające się o adopcję przejdą tę część procedury adopcyjnej uzyskują kwalifikację wstępną, po czym kierowani są na szkolenia, które obejmuje:

- 1) elementy prawa rodzinnego, w szczególności dotyczące przysposobienia,
- 2) warsztaty z zakresu wzmocnienia prawidłowej motywacji kandydatów do przysposobienia dziecka,
- 3) zagadnienia przeżywania i radzenia sobie ze stratą w kontekście niemożności posiadania biologicznego potomstwa lub utraty dziecka,
- 4) problemy dotyczące rozwoju dziecka wychowywanego poza rodziną naturalną, w tym wpływu przebiegu okresu życia płodowego, sytuacji kryzysowych i występowania przemocy w rodzinie na zachowanie i rozwój dziecka,
- 5) podstawy wiedzy o zdrowiu dziecka, profilaktyce prozdrowotnej, objawach sygnalizujących choroby i postępowaniu w takich przypadkach,
- 6) metody stymulowania rozwoju psychofizycznego dziecka,
- 7) podstawy pielęgnacji i rozwoju psychomotorycznego niemowląt,
- 8) metody budowania poczucia własnej wartości u dziecka,
- 9) zagadnienia z zakresu wspomaganie rozwoju dziecka z problemami emocjonalnymi i zaburzeniami zachowania,
- 10) zagadnienia z zakresu wspomaganie rozwoju dziecka z zaburzeniami rozwojowymi, w tym dziecka z alkoholowym zespołem płodowym (FAS),
- 11) zagadnienia z zakresu wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego,
- 12) warsztaty umiejętności wychowawczych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb dzieci, w szczególności z uwagi na ich wiek;

- 13) problematykę roli więzi emocjonalnych w rodzinie, kształtowania się więzi w rodzinach adopcyjnych oraz typów przywiązania i ich konsekwencji dla rozwoju dziecka,
- 14) tematykę z zakresu przygotowania dzieci własnych do zmiany ich sytuacji rodzinnej w chwili przyjęcia dziecka do rodziny,
- 15) problematykę jawności adopcji - prawdy o pochodzeniu dziecka,
- 16) formy pomocy i wsparcia dla rodzin adopcyjnych ⁹.

Po odbytym szkoleniu osoby starające się o adopcję uzyskują opinię o osobistych kwalifikacjach, po której rozpoczyna się okres oczekiwania na dziecko. Ośrodek adopcyjny umożliwia kontakt z dzieckiem oraz udostępnia o nim informacje kandydatom do przysposobienia dziecka. Ponadto podczas tego etapu procesu adopcyjnego bierze się pod uwagę opinie potencjalnych rodziców dotyczące płci i wieku dziecka oraz udostępnia się potencjalnym rodzicom informacje o dziecku, tj. m.in. sytuacja rodzinna, stan zdrowia. Dzięki takim informacjom rodzice mogą zdecydować się na pierwsze spotkanie z dzieckiem. Od tego momentu rodzina adopcyjna może utrzymywać stały kontakt z dzieckiem.

Kolejnym krokiem jest złożenie wniosku (zawierającego również wszelkie niezbędne dokumenty) o przysposobienie dziecka, który kierowany jest do sądu opiekuńczego.

Ostatnim etapem postępowania adopcyjnego są dwie rozprawy sądowe:

- pierwsza rozprawa pozwala rodzicom na okres preadopcyjny, czyli „okres próbny”,
- druga rozprawa adopcyjna to ostateczna decyzja sądu o przyznaniu opieki nad dzieckiem rodzinie adopcyjnej.

3.3. Ośrodek adopcyjny – postępowanie adopcyjne

Ustawa z dn. 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, iż prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego (art. 154.1), który prowadzony jest przez samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zlecił realizację tego zadania.

Działalność Ośrodka Adopcyjnego opiera się na zasadzie współpracy ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z innymi podmiotami właściwymi w zakresie wspierania rodziny i systemu

---

⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, § 2.1.

pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także z kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi (art. 155.2)

Do zadań Ośrodka Adopcyjnego należą w szczególności ¹⁰:

- 1) kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia oraz sporządzanie dla dziecka zakwalifikowanego do przysposobienia diagnozy psychologicznej i pedagogicznej oraz gromadzenie aktualnych informacji o stanie zdrowia dziecka;
- 2) dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka;
- 3) współpraca z sądem opiekuńczym, polegająca w szczególności na powiadamianiu o okolicznościach uzasadniających wszczęcie z urzędu postępowania opiekuńczego;
- 4) udzielanie pomocy w przygotowaniu wniosków o przysposobienie i zgromadzeniu niezbędnych dokumentów;
- 5) gromadzenie informacji o dzieciach, które mogą być przysposobione;
- 6) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 7) przeprowadzanie analizy sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej kandydatów do przysposobienia dziecka, zwanej dalej „wywiadem adopcyjnym”;
- 8) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej dla kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 9) wspieranie psychologiczno-pedagogiczne kandydatów do przysposobienia dziecka oraz osób, które przysposobiły dziecko;
- 10) organizowanie szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 11) wydawanie świadectw ukończenia szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, opinii o ich kwalifikacjach osobistych oraz sporządzanie opinii kwalifikacyjnej w sprawach dotyczących umieszczenia dzieci w rodzinie przysposabiającej;
- 12) zapewnienie pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu;
- 13) prowadzenie dokumentacji z zakresu wykonywanych zadań.

Ustawa przewiduje otwarty katalog zadań ośrodka adopcyjnego, co oznacza, iż oprócz zadań obligatoryjnych (wynikających z ustawy), ośrodek uprawniony jest do podejmowania zadań

---

¹⁰ Ustawa z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, art. 156

dodatkowych (czyli innych niż wynikające z ustawy), które przyczynią się do realizacji celów statutowych ośrodka.

Jednym z zadań ośrodka adopcyjnego jest prowadzenie (art. 161.1.):

- dokumentacji dotyczącej:
  - ✓ kandydatów do przysposobienia dziecka,
  - ✓ szkoleń tych osób,
  - ✓ dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia,
  - ✓ pomocy pedagogicznej, psychologicznej i z zakresu prawa rodzinnego udzielonej osobom, które przysposobiły dziecko, i rodzinom naturalnym;
- rejestru osób, które ukończyły szkolenie dla kandydatów do przysposobienia dziecka.

Schemat działania ośrodka adopcyjnego przy przygotowaniu przysposobienia jest następujący:

- instytucje, w których przebywają dzieci zgłaszają je do ośrodka,
- kandydaci na rodziców adopcyjnych zgłaszają się do ośrodka, przedstawiając swoją sytuację osobistą, zdrowotną, zawodową, majątkową i mieszkaniową¹¹.

Artykuł 164 przytoczonej ustawy wskazuje, iż rodzice, podmiot leczniczy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, bądź inna instytucja lub osoba, która powzięła informację o dziecku uzasadniającą zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia, zgłaszają tę informację do ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko.

Następnie ośrodek sporządza informację o sytuacji prawnej, rodzinnej i zdrowotnej dziecka – tzw. „karta dziecka” oraz gromadzi dostępną dokumentację medyczną i psychologiczną dotyczącą dziecka. Wówczas gdy sytuacja prawna dziecka jest znana i umożliwiająca przysposobienie ośrodek dokonuje kwalifikacji dziecka do przysposobienia.

Kwalifikacja dziecka do przysposobienia obejmuje (art. 166.1):

- diagnozę psychologiczną dziecka,
- określenie specyfiki potrzeb dziecka w kontekście prawidłowego doboru rodziny,
- dokonywaną przez psychologa ocenę stopnia możliwości nawiązania przez dziecko więzi emocjonalnej w nowej rodzinie,
- ustalenie sytuacji prawnej dziecka.

---

¹¹ wymienione procedury są niezależne od siebie (nie są prowadzone razem)

Przy kwalifikacji dziecka do przysposobienia ośrodek adopcyjny współpracuje w szczególności z następującymi osobami i/lub placówkami (art.166.2):

- asystentem rodziny,
- koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej,
- organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej,
- placówkami opiekuńczo – wychowawczymi,
- regionalnymi placówkami opiekuńczo – terapeutycznymi,
- interwencyjnymi ośrodkami preadopcyjnymi,
- podmiotami leczniczymi,
- placówkami oświatowymi,
- jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej (m.in. PCPR, OPS),
- sądami,
- Policją.

Do zadań ośrodka adopcyjnego należy również gromadzenie danych dotyczących dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia za pośrednictwem tzw. wojewódzkiego banku danych o dzieciach z terenu województwa oczekujących na przysposobienie. Są to następujące informacje (art.161.3):

- imię i nazwisko,
- adres miejsca zamieszkania,
- datę i miejsce urodzenia dziecka i datę urodzenia jego rodziców,
- dane dotyczące sytuacji prawnej oraz aktualnego miejsca pobytu dziecka i jego rodzeństwa,
- dane o stanie zdrowia i rozwoju psychofizycznym,
- dane dotyczące stanu zdrowia oraz innych informacji dotyczących rodziców dziecka mających wpływ na zdrowie dziecka.

Artykuł 172 przytoczanej ustawy wskazuje, iż kandydaci do przysposobienia dziecka są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny. Natomiast przed skierowaniem kandydata na szkolenie ośrodek adopcyjny dokonuje jego wstępnej oceny, z uwzględnieniem:

- kwalifikacji osobistych,
- motywacji do podjęcia się wychowywania dziecka,
- wywiadu adopcyjnego.

Do zadań ośrodka adopcyjnego należy również gromadzenie danych dotyczących kandydatów do przysposobienia dziecka. Są to następujące informacje (art.161.2):

- imię i nazwisko,
- obywatelstwo,
- adres miejsca zamieszkania,
- stan cywilny,
- wykształcenie,
- zawód,
- miejsce pracy,
- warunki mieszkaniowe,
- źródła dochodu,
- dane o stanie zdrowia niezbędne do stwierdzenia, że osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem.

Współpraca ośrodka z kandydatami do przysposobienia dziecka w zakresie opieki nad dzieckiem i jego wychowania, odbywa się w szczególności w następujących dziedzinach (art. 160.1):

- diagnoza pedagogiczna i psychologiczna dzieci i rodzin,
- problemy wychowawcze w rodzinie,
- problemy związane z rozwojem dziecka.

Art. 160.2 przytoczonej ustawy wskazuje, iż osoby które przysposobiły dziecko, mogą zwrócić się do ośrodka adopcyjnego o pomoc w wykonywaniu przez nie funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez:

- pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i opiekuńczych;
- poradnictwo i terapię, w tym terapię rodzinną;
- pomoc pedagogiczną i psychologiczną;
- pomoc prawną w zakresie prawa rodzinnego.

Struktura Ośrodka Adopcyjnego

Ustawa z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, iż ośrodek adopcyjny prowadzi samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd zlecił realizację tego zadania. Ośrodki adopcyjne wykonują swoje zadania nieodpłatnie.

Szczegółowe zadania oraz organizację działań, w tym godziny pracy, ośrodka adopcyjnego określa regulamin organizacyjny tego ośrodka, opracowany przez dyrektora ośrodka w porozumieniu z marszałkiem województwa (art. 157).

Artykuł 158 ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, iż dyrektorem ośrodka może być osoba, która:

- posiada tytuł zawodowy magistra na kierunku psychologia, socjologia, pedagogika, nauki o rodzinie lub prawo,
- posiada co najmniej 3 – letni staż pracy w instytucji zajmującej się pracą z dziećmi i rodziną,
- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona,
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego,
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Artykuł 159 ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, iż osobą pracującą w ośrodku opiekuńczym, zajmującą się prowadzeniem procedur przysposobienia lub przygotowaniem osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka może być osoba, która:

- posiada tytuł zawodowy magistra lub tytuł równorzędny:
  - na kierunku psychologia, pedagogika, nauki o rodzinie lub prawo, albo
  - na dowolnym kierunku, uzupełniony studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub nauk o rodzinie,
- posiada co najmniej roczny staż pracy z dziećmi w instytucjach, których zakres działania obejmuje opiekę nad dzieckiem lub pracę z rodziną,
- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona,
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego,
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Zmiany w prawie adopcyjnym

W dniu 9 czerwca 2011 r. została uchwalona przez Sejm ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Postępowanie adopcyjne zostało uregulowane w art. 154 – 175 ustawy.

Ustawa przewiduje, iż prowadzenie procedur przysposobienia stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego, który prowadzi samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zleci realizację tego zadania na okres, co najmniej 5 lat (wcześniej prowadzenie ośrodków adopcyjno – opiekuńczych było zadaniem własnym samorząd powiatu). Zgodnie z zapisami ustawy działalność ośrodków adopcyjnych jest nieodpłatna.

Dookreślona została procedura związana z zakwalifikowaniem dziecka do adopcji oraz poszukiwania dla niego rodziców. Rodzice oraz inne instytucje, które zajmują się dziećmi, bądź które powzięły informację o dziecku, zgłaszają tę informację do ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko. Po zgłoszeniu dziecka do ośrodka adopcyjnego, ośrodek ten sporządza informację o sytuacji prawnej, rodzinnej i zdrowotnej dziecka (czyli zakłada tzw. kartę dziecka) oraz gromadzi dostępną dokumentację medyczną i psychologiczną dotyczącą dziecka.

W ustawie zapisane zostało również, iż o możliwości przysposobienia dziecka, którego brat albo siostra zostali wcześniej przysposobieni, należy bezzwłocznie poinformować tę rodzinę, która przysposobiła brata albo siostrę. Kontakt z dzieckiem będzie możliwy dopiero po ukończeniu przez kandydata na rodzica szkolenia i po otrzymaniu pozytywnej opinii kwalifikacyjnej oraz zakwalifikowaniu dziecka do przysposobienia, chyba, że przysposobienie następuje między członkami rodziny. Z procedur szkolenia wyłączone są osoby spokrewnione lub spowinowacone z dzieckiem oraz rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w którym dziecko jest umieszczone, pod warunkiem uzyskania wstępnej pozytywnej oceny ośrodka adopcyjnego.

Ustawa uregulowała również dotychczasową praktykę ośrodków adopcyjnych w zakresie wydawania świadectw ukończenia szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, opinii o ich kwalifikacjach osobistych oraz opinii kwalifikacyjnej w sprawach dotyczących umieszczenia dzieci w rodzinie przysposabiającej. Kandydaci do przysposobienia dziecka mają obowiązek posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny (nie dotyczy kandydatów spokrewnionych albo spowinowaconych z dzieckiem lub sprawujących nad nim rodzinną pieczę zastępczą). Kandydaci na rodziców są szkoleni na podstawie programu zatwierdzanego przez ministra właściwego do spraw rodziny na okres 5 lat. Przed skierowaniem kandydata do przysposobienia dziecka na szkolenie ośrodek adopcyjny dokonuje jego wstępnej oceny z uwzględnieniem między innymi motywacji do podjęcia się wychowywania dziecka. Przed orzeczeniem adopcji sąd będzie musiał zasięgnąć opinii kwalifikacyjnej od ośrodka adopcyjnego.

Zmiany jakie wprowadza ustawa mają na celu umożliwienie zapobiegania podejmowania pochopnych adopcji, które kończą się przez ich rozwiązanie przez sąd. Przepisy mają na celu wyeliminowanie również tzw. adopcji ze wskazaniem. Po wejściu w życie ustawy, każdy kandydat do przysposobienia dziecka zobowiązany jest przedstawić w sądzie świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny oraz opinię kwalifikacyjną.

Zmianie uległy również przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Przysposobić dziecko będzie mogła jedynie osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, jeżeli jej kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z obowiązków przysposabiającego oraz wówczas gdy posiada opinię kwalifikacyjną oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że obowiązek ten jej nie dotyczy.

Na mocy ustawy (z dniem 01.01.2012 r.) likwidacji uległy dotychczas istniejące ośrodki adopcyjno - opiekuńcze, a pracownicy tych ośrodków stali się pracownikami starostwa powiatowego. W przypadku wyznaczenia na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jednostki organizacyjnej powiatu, osoby, o których mowa powyżej z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stały się pracownikami tej jednostki.

Likwidacja ośrodków adopcyjno – opiekuńczych ma charakter zmiany systemowej. W miejsce dotychczas istniejących ośrodków publicznych i niepublicznych zostały utworzone ośrodki publiczne oraz ośrodki niepubliczne działające na zlecenie samorządu województwa i przez niego finansowane. Ustawa „nagradza” ośrodki publiczne, które w 2010 r. przeprowadziły co najmniej 10 procedur adopcyjnych zakończonych przysposobieniem dziecka oraz niepubliczne, które w 2010 r. przeprowadziły co najmniej 20 procedur adopcyjnych zakończonych przysposobieniem. Pracownicy ośrodków publicznych stali się pracownikami urzędu marszałkowskiego, a ośrodki niepubliczne dostaną zlecenia na dalsze prowadzenie ośrodka przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Pracownicy zatrudnieni na podstawie przepisów dotychczasowych w ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, którzy nie spełniają wymagań kwalifikacyjnych przewidzianych w niniejszej ustawie dla pracowników ośrodków adopcyjnych, mogą być zatrudniani w tych ośrodkach, nie dłużej jednak niż przez okres 6 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Marszałkowie województw (w ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy) przystąpili do tworzenia ośrodków adopcyjnych, bądź zlecenia takiego zadania innym podmiotom (między innymi organizacjom

pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej)¹².

Wprowadzenie w życie niniejszej ustawy, jako przeniesienie przepisów o procedurze przysposobienia prowadzonej przez ośrodki adopcyjne z rozporządzenia do ustawy, wzmacnia działalnie przepisów karnych o organizowaniu adopcji dzieci wbrew przepisom.

3.4. Ośrodek Adopcyjny działający w województwie lubelskim

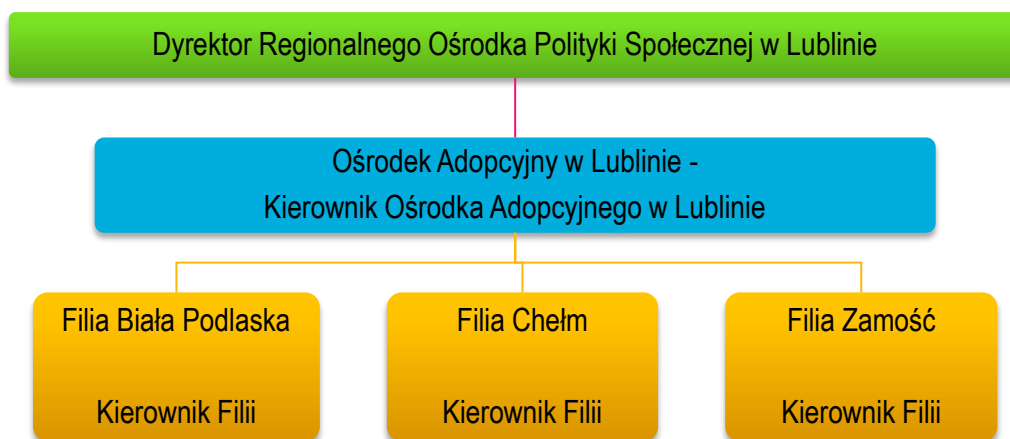
Liczba ośrodków adopcyjnych i ich przestrzenne rozmieszczenie

Do dnia wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej na terenie województwa lubelskiego funkcjonowały cztery ośrodki adopcyjno - opiekuńcze: w Lublinie, Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu. Prowadzenie tych placówek należało do zadań własnych powiatu. Z dniem wejścia w życie ww. ustawy ośrodki adopcyjno - opiekuńcze uległy likwidacji. Prowadzenie procedur przysposobienia stało się zadaniem rządowym zleconym marszałkom. Marszałek województwa lubelskiego utworzył w strukturach Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie Ośrodek Adopcyjny z Filiami w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu. Ponadto Ośrodek Adopcyjny w Lublinie został wyznaczony przez Marszałka województwa jako właściwy do prowadzenie „wojewódzkiego banku danych” o dzieciach z terenu województwa lubelskiego oczekujących na przysposobienie.

---

¹² opracowanie K. Tryniszewska (prawnik, aplikant adwokacki), Dział Prawny Fundacji Dziecko – Adopcja – Rodzina, „Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – postępowanie adopcyjne – mały komentarz”, Otwock 2011, <http://twoja-adopcja.home.pl/dzialprawny/dp14.pdf>, dostęp 05.10.2012

RYSUNEK 1. STRUKTURA ORGANIZACYJNA OŚRODKA ADOPCYJNEGO W LUBLINIE

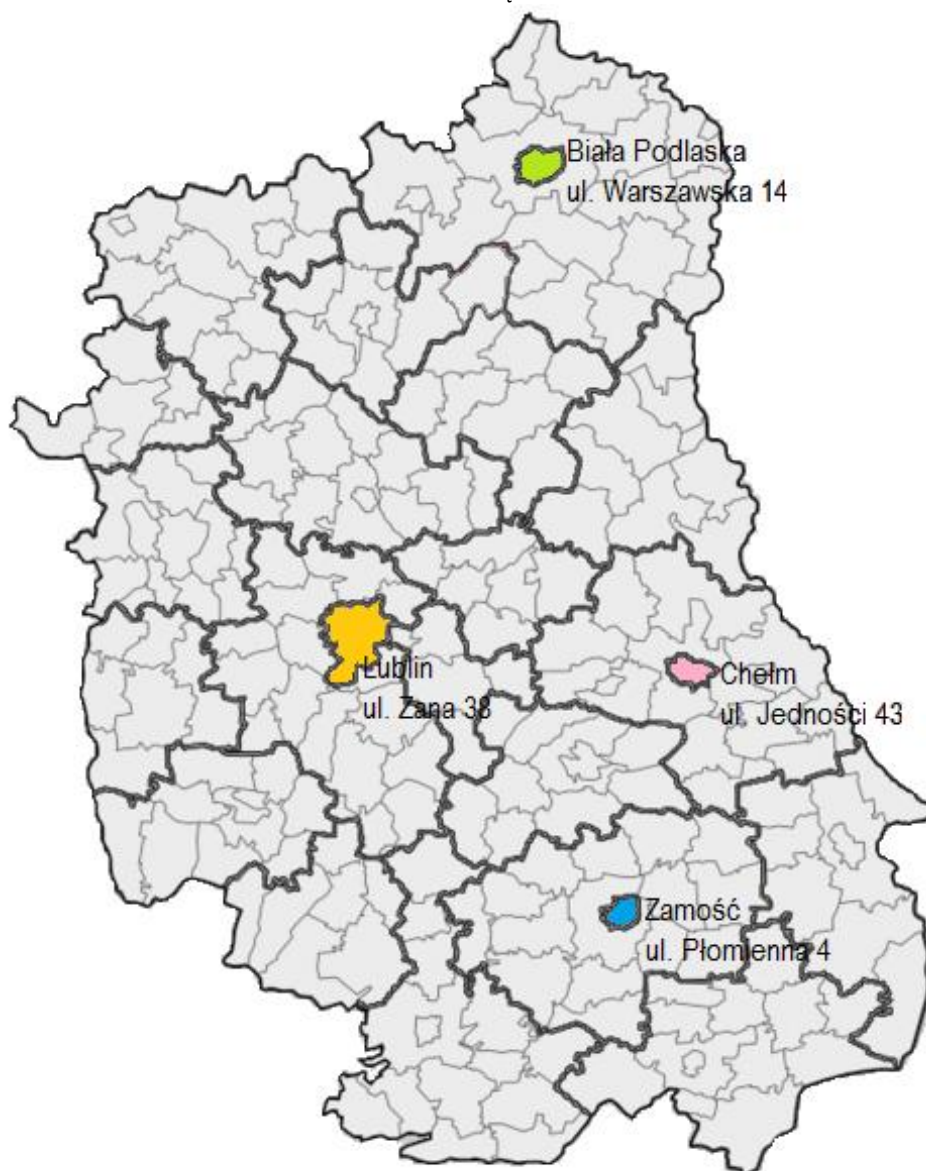
źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie internetowej ROPS w Lublinie

Tabela 1. Dane teleadresowe Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie wraz z Filiami

Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	ul. Zana 38, 20-601 Lublin, tel. 81 528 76 16, 81 528 76 18, tel./fax: 81 528 76 17 e-mail: adopcja.lublin@gmail.com
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	ul. Warszawska 14, 21-500 Biała Podlaska, tel.: 83 343 64 54 e-mail: adopcja.bp@gmail.com
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	ul. Jedność 43, 22-100 Chełm, tel./fax 82 565 54 23 e-mail: adopcjachelm@gmail.com
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	ul. Promienna 4, 22-400 Zamość, tel.: 84 627 93 87 e-mail: adopcja.zamosc@gmail.com

źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

RYSUNEK 2. MAPA OŚRODKÓW ADOPCYJNYCH DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem źródła pl.wikipedia.org

Prawne podstawy funkcjonowania ośrodków adopcyjnych

Działalność ośrodków adopcyjnych w szczególności reguluje ustawa z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. nr 149 poz. 887 z późn.zm.), a także Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz. U. z dnia 5 marca 1964 r. z późn. zm.).

Ponadto do ważniejszych aktów prawnych należy Uchwała Nr XIV/199/2011 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie zmiany Statutu ROPS w Lublinie, w której powierza się prowadzenie ośrodków adopcyjnych Regionalnemu Ośrodkowi Polityki Społecznej

w Lublinie oraz Zarządzenie Nr 216/2011 Marszałka Województwa Lubelskiego z dn. 28 listopada 2011 r. w sprawie wyznaczenia ośrodka adopcyjnego właściwego do prowadzenia wojewódzkiego banku danych na terenie woj. lubelskiego (w tym wypadku jest to Ośrodek Adopcyjny w Lublinie).

Zadania ośrodków adopcyjnych

Wspólne, obligatoryjne zadania ośrodków adopcyjnych reguluje ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, według której do zadań ośrodka należy:

- 1) kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia oraz sporządzanie dla dziecka zakwalifikowanego do przysposobienia diagnozy psychologicznej i pedagogicznej oraz gromadzenie aktualnych informacji o stanie zdrowia dziecka;
- 2) dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka;
- 3) współpraca z sądem opiekuńczym, polegająca w szczególności na powiadamianiu o okolicznościach uzasadniających wszczęcie z urzędu postępowania opiekuńczego;
- 4) udzielanie pomocy w przygotowaniu wniosków o przysposobienie i zgromadzeniu niezbędnych dokumentów;
- 5) gromadzenie informacji o dzieciach, które mogą być przysposobione;
- 6) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 7) przeprowadzanie analizy sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej kandydatów do przysposobienia dziecka, zwanej dalej „wywiadem adopcyjnym”;
- 8) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej dla kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 9) wspieranie psychologiczno-pedagogiczne kandydatów do przysposobienia dziecka oraz osób, które przysposobiły dziecko;
- 10) organizowanie szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 11) wydawanie świadectw ukończenia szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, opinii o ich kwalifikacjach osobistych oraz sporządzanie opinii kwalifikacyjnej w sprawach dotyczących umieszczania dzieci w rodzinie przysposabiającej;
- 12) zapewnienie pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu;
- 13) prowadzenie dokumentacji z zakresu wykonywanych zadań;

- 14) prowadzenie wojewódzkiego banku danych (nie dotyczy Filii Ośrodka Adopcyjnego);
- 15) udział pracowników Ośrodka Adopcyjnego w pracach stałego zespołu ds. oceny sytuacji dziecka;
- 16) sporządzanie sprawozdawczości z zakresu realizowanych zadań, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Struktura zatrudnienia

Struktura zatrudnienia w ośrodkach adopcyjnych została przeanalizowana pod kątem typu stanowisk i liczby zatrudnionych osób.

Z informacji przekazanych przez poszczególne ośrodki wynika, iż w każdej jednostce w skład zespołu pracowniczego wchodzi kierownik i psycholog. W strukturę zatrudnienia wchodzi również (choć nie we wszystkich ośrodkach) pedagog i/lub specjalista pracy z rodziną.

TABELA 2. STRUKTURA ZATRUDNIENIA W POSZCZEGÓLNYCH OŚRODKACH ADOPCYJNYCH W WOJ. LUBELSKIM

Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierownik Ośrodka/psycholog – 1 etat 2. Psycholog – 2 etaty 3. Pedagog – 2 etaty 4. Specjalista pracy z rodziną – 1 etat
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierownik Ośrodka – 1 etat 2. Psycholog – 2 etaty 3. Specjalista pracy z rodziną – 1 etat
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierownik Ośrodka – 1 etat 2. Psycholog – 1 etat 3. Pedagog – 1 etat
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierownik Ośrodka – 1 etat 2. Psycholog – 1 etat 3. Pedagog – 1 etat 4. Specjalista pracy z rodziną – 1 etat

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Źródła finansowania

Organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych przez samorządy województwa jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej. W związku z tym głównym źródłem finansowania ośrodków adopcyjnych są środki pochodzące z budżetu państwa.

3.4. Działalność adopcyjna w województwie lubelskim

W celu zdiagnozowania działalności adopcyjnej w województwie lubelskim posłużono się pozyskanymi od Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz jego Filii danymi dotyczącymi:

- ✓ liczby dokonanych adopcji,
- ✓ liczby rodzin oczekujących na adopcję,
- ✓ liczby dzieci zgłoszonych w celu adopcji,
- ✓ liczby spraw adopcyjnych,
- ✓ liczby adopcji wewnątrzrodzinnych.

W pierwszej kolejności analizie poddane zostały dane dotyczące liczby spraw adopcyjnych. Z przeprowadzonego badania wynika, iż w latach 2010 – 2011 łącznie za pośrednictwem Ośrodków Adopcyjno – Opiekuńczych odbyło się 145 spraw adopcyjnych (*tabela 3*). Natomiast w 2012 r. na dzień 30.04.2012 r. odnotowano 36 takich spraw (*tabela 4*). Najwięcej spraw adopcyjnych przeprowadzonych zostało zarówno w Ośrodku Adopcyjno – Opiekuńczym, jak i Ośrodku Adopcyjnym w Lublinie.

TABELA 3. LICZBA SPRAW ADOPCYJNYCH W LATACH 2009 - 2011

	liczba spraw
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	56
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	29
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	20
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	40
ogółem	145

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 4. LICZBA SPRAW ADOPCYJNYCH W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	w 2012 r.
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	12
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	7
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	7
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	10
ogółem	36

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

W latach 2009 – 2011 do Ośrodków Adopcyjno – Opiekuńczych w celu przysposobienia zgłoszonych zostało 379 dzieci, z czego 78,9% stanowiły dzieci zdrowe, a 21,1% dzieci z problemami zdrowotnymi. Jeśli chodzi o wiek dzieci zgłoszonych do przysposobienia to najwięcej, bo 27,7% dzieci było w wieku powyżej 7 lat, następnie w wieku do 1 roku życia (25,1%) (*tabela 5, 6 i 7*).

TABELA 5. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOSOBIENIA W LATACH 2009 - 2011

	liczba dzieci
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	166
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	89
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	45
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	79
ogółem	379

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 6. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOSOBIENIA Z UWZGLĘDNIENIEM STANU ZDROWIA DZIECI W LATACH 2009 - 2011

	liczba dzieci	
	dzieci zdrowe	dzieci z problemami zdrowotnymi
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	119	47
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	73	16
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	39	6
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	68	11
ogółem	299	80

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 7. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOSOBIENIA Z UWZGLĘDNIENIEM WIEKU DZIECI W LATACH 2009 - 2011

	liczba dzieci			
	do 1 roku życia	od 1 do 3 lat	od 3 do 7 lat	powyżej 7 lat
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	60	38	24	44
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	15	29	30	15
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	0	10	17	18
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	20	14	17	28
ogółem	95	91	88	105

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Jeśli zaś chodzi o liczbę dzieci zgłoszonych do adopcji w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012 r.) do Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie oraz jego poszczególnych filii to z pozyskanych danych wynika, iż liczba dzieci zgłoszonych w celu adopcji w tym czasie wynosiła 291, z czego 87,9% stanowiły dzieci zdrowe, a 12,1% dzieci z problemami zdrowotnymi. Natomiast analizując strukturę dzieci pod względem wieku, to w 2012 r. odnotowano największy udział dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia w wieku powyżej 7 lat – 78,5% (tabela 8,9 i 10).

TABELA 8. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOBIENIA W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012R)

	liczba dzieci
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	171
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	72
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	25
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	23
ogółem	291

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 9. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOBIENIA Z UWZGLĘDNIENIEM STANU ZDROWIA DZIECI W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012R)

	liczba dzieci	
	dzieci zdrowe	dzieci z problemami zdrowotnymi
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	161	10
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	57	15
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	18	7
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	20	3
ogółem	256	35

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 10. LICZBA DZIECI ZGŁOSZONYCH W CELU PRZYSPOBIENIA Z UWZGLĘDNIENIEM WIEKU DZIECI W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012R)

	liczba dzieci			
	do 1 roku życia	od 1 do 3 lat	od 3 do 7 lat	powyżej 7 lat
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	9	4	8	150
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	2	13	9	48
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	1	2	7	15
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	4	2	2	15
ogółem	16	21	26	228

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest liczba dokonanych adopcji w województwie lubelskim. Z badania wynika, iż w latach 2009 – 2011 r. poprzez ośrodki adopcyjno – opiekuńcze dokonanych zostało 264 adopcji, tzn. zaadoptowano 264 dzieci (tabela 11). Jeśli zaś chodzi o liczbę dokonanych adopcji w 2012, to na dzień 30.04.2012 r. za pośrednictwem OA w Lublinie oraz jego Filii dokonanych zostało 39 adopcji (tabela 12). Najwięcej dokonanych adopcji odnotowano zarówno w Ośrodku Adopcyjno – Opiekuńczym, jak i Ośrodku Adopcyjnym w Lublinie, następnie w Zamościu, Białej Podlaskiej i Chełmie.

TABELA 11. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI OGÓŁEM (WG LICZBY DZIECI) W LATACH 2009 - 2011

	liczba dokonanych adopcji
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	106
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	56
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	35
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	67
ogółem	264

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 12. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI OGÓŁEM (WG LICZBY DZIECI) W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	liczba dokonanych adopcji
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	13
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	8
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	7
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	11
ogółem	39

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Tabele 13 - 16 przedstawiają dane dotyczące liczby dokonanych adopcji w latach 2009 – 2011 oraz w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012 r.) z uwzględnieniem stanu zdrowia i wieku dzieci.

TABELA 13. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI Z UWZGLĘDNIENIEM STANU ZDROWIA DZIECI W LATACH 2009 - 2011

	liczba dokonanych adopcji	
	dzieci zdrowe	dzieci z problemami zdrowotnymi
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	87	19
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	51	5
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	32	3
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	61	6
ogółem	231	33

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 14. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI Z UWZGLĘDNIENIEM STANU ZDROWIA DZIECI W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	liczba dokonanych adopcji	
	dzieci zdrowe	dzieci z problemami zdrowotnymi
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	12	1
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	7	1
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	4	3
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	11	0
ogółem	34	5

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 15. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI Z UWZGLĘDNIENIEM WIEKU DZIECI W LATACH 2009 - 2011

	liczba dokonanych adopcji			
	do 1 roku życia	od 1 do 3 lat	od 3 do 7 lat	powyżej 7 lat
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	49	37	8	12
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	10	19	19	8
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	11	4	12	4
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	17	16	18	16
ogółem	87	76	57	40

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 16. LICZBA DOKONANYCH ADOPCJI Z UWZGLĘDNIENIEM WIEKU DZIECI W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	liczba dokonanych adopcji			
	do 1 roku życia	od 1 do 3 lat	od 3 do 7 lat	powyżej 7 lat
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	7	3	3	0
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	1	7	0	0
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	1	4	0	2
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	4	2	2	3
ogółem	13	16	5	5

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Z przeprowadzonej analizy pozyskanych danych wynika, iż zarówno w latach 2010 – 2011, jak i w roku 2012 przeprowadzonych adopcji wewnątrz rodzinnych w skali wszystkich przeprowadzonych tego typu spraw było bardzo mało. Tego rodzaju adopcje w tych latach miały miejsce jedynie w ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych oraz w Filiach Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie oraz w Zamościu (tabela 17 i 18).

TABELA 17. LICZBA ADOPCJI WEWNĄTRZRODZINNYCH W LATACH 2010 - 2011

	liczba adopcji	liczba dzieci
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	0	0
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	0	0
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	1	1
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	2	2
ogółem	3	3

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 18. LICZBA ADOPCJI WEWNĄTRZRODZINNYCH W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	liczba adopcji	liczba dzieci
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	0	0
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	0	0
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	1	1
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	2	2
ogółem	3	3

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Ostatnim analizowanym wskaźnikiem jest liczba rodzin oczekujących na adopcję. Z analizy pozyskanych danych wynika, iż w ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych w latach 2009 – 2011 odnotowano 680 rodzin oczekujących na przysposobienie, natomiast w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012 r.) 194 rodzin (tabela 19 i 20).

TABELA 19. LICZBA RODZIN OCZEKUJĄCYCH NA ADOPCJĘ W LATACH 2009 - 2011

	liczba rodzin
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Lublinie	222
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Białej Podlaskiej	204
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Chełmie	103
Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy w Zamościu	151
ogółem	680

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

TABELA 20. LICZBA RODZIN OCZEKUJĄCYCH NA ADOPCJĘ W 2012 R. (STAN NA DZIEŃ 30.04.2012)

	liczba rodzin
Ośrodek Adopcyjny w Lublinie	29
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej	53
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie	56
Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu	56
ogółem	194

źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Ośrodek Adopcyjny w Lublinie oraz jego Filie

Podsumowanie

Adopcja jest sposobem zapewnienia nowej rodziny dziecku, które z jakichś względów nie może żyć z własnymi (biologicznymi) rodzicami – jest szansą na nowe życie i doświadczenie rodzinnej atmosfery. Ponadto adopcja jest szansą nie tylko dla dziecka, ale również dla osób, które z różnych przyczyn nie mogą być naturalnymi rodzicami.

Los dziecka osieroconego można powierzyć tylko osobom godnym zaufania, o odpowiednich kwalifikacjach osobistych i motywacji. By tak się stało, Ośrodki Adopcyjne prowadzą stosowne procedury przygotowania i kwalifikacji kandydatów do przysposobienia dziecka, a Sądy Rodzinne rozpatrują wnioski o adopcję. Kandydaci starający się o dziecko muszą przejść przez proces kwalifikacji, podczas którego ośrodek adopcyjny dokonuje jego wstępnej oceny, z uwzględnieniem kwalifikacji osobistych, motywacji do podjęcia się wychowywania dziecka oraz wywiadu adopcyjnego. Następnie kandydaci kierowani są na szkolenie, po ukończeniu którego otrzymują świadectwo ukończenia szkolenia. Kandydaci spełniający warunki wstępnej oceny, posiadający świadectwo ukończenia szkolenia i dający gwarancję należytego wychowania dziecka otrzymują tzw. opinię o kwalifikacjach osobistych. Wówczas rozpoczyna się proces oczekiwania na dziecko.

Osoby starające się o przysposobienie dziecka mogą zgłosić się do wybranego przez siebie ośrodka adopcyjnego, nie tylko w zamieszkiwanym przez nie województwie, ale i w całym kraju. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują cztery tego typu placówki: Ośrodek Adopcyjny w Lublinie wraz z filiami w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu.

Jednostki te realizują zadania obligatoryjne (narzucone ustawą) oraz dodatkowe ustalone w regulaminie danej placówki. Działalność ośrodków finansowana jest ze środków pochodzących z budżetu państwa, z racji tego iż prowadzenie tego typu instytucji jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej. W ośrodkach adopcyjnych zatrudnionych jest przeważnie od 3 do 4 osób, z czego każda osoba zatrudniona jest na innym stanowisku.

Z przeprowadzonej analizy danych dotyczących działalności adopcyjnej w woj. lubelskim wynika, iż w momencie realizacji badania w Ośrodku Adopcyjnym w Lublinie oraz w jego Filiach toczyły się sprawy o przysposobienie dziecka. Ponadto z analizy danych wynika, iż w latach 2009 – 2011 liczba rodzin oczekujących na adopcję przewyższała liczbę dzieci zgłoszonych w tym czasie w celu adopcji.

IV. PROCEDURA ADOPCJI W OPINII ZAANGAŻOWANYCH INSTYTUCJI

Jednym z etapów niniejszego badania było przeprowadzenie indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) wśród przedstawicieli instytucji zaangażowanych w procedury adopcyjne. W związku z tym w badaniu udział wzięli:

- Kierownik Ośrodka Adopcyjnego wraz z Kierownikami Filii w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu,
- Przedstawiciele Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych,
- Ordynatorzy oddziałów ginekologiczno – położniczych.

Celem przeprowadzonych wywiadów była identyfikacja barier i potrzeb z zakresie procedur adopcyjnych, diagnoza współpracy ośrodków opiekuńczych z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne oraz z kandydatami na rodziców adopcyjnych, a także określenie czynników zwiększających efektywność procesów adopcyjnych.

Wyniki badania przeprowadzonego wśród Kierowników Ośrodków Adopcyjnych

Głównym zadaniem Ośrodka Adopcyjnego jest kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia i odpowiedni dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka. Funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych opiera się w znacznej mierze na współpracy z instytucjami o charakterze pomocy społecznej oraz sądami, zakładami opieki zdrowotnej, jednostkami oświatowymi, a także innymi organizacjami społecznymi.

Przeciętny okres procesu kwalifikacyjnego (od momentu zgłoszenia rodziny do ośrodka do chwili decyzji komisji kwalifikacyjnej) trwa od 9 do 12 miesięcy. Istotnym czynnikiem wpływającym na długość tego okresu jest szkolenie, które odbywa się metodą warsztatową, do przeprowadzenia którego niezbędna jest określona liczba kandydatów. Zdaniem respondentów nie ma uzasadnionych powodów aby okres ten skracać, ponieważ daje on możliwość dogłębnej weryfikacji predyspozycji potencjalnych rodziców adopcyjnych, a także pozwala na możliwie najlepsze ich przygotowanie do tej roli. Głównymi przeszkodami w kwalifikacji rodzin na tym etapie procedury adopcyjnej są:

- brak odpowiednich warunków socjalnych (materialno – mieszkaniowych) gwarantujących zaspokojenie potrzeb dziecka na właściwym poziomie,

- nieprawidłowości w sferze emocjonalnej, intelektualnej lub społecznej któregoś z kandydatów, zweryfikowanych w badaniach diagnostycznych i psychologicznych,
- niedostateczna motywacja kandydatów do adopcji.

Jak wynika z badań, jednym z ograniczeń procedury adopcyjnej jest niewłaściwy przebieg okresu preadopcyjnego. Mimo pozytywnej weryfikacji rodziny adopcyjnej, pojawiają się problemy na etapie pobytu dziecka w rodzinie przed ostatecznym orzeczeniem sądowym. Najczęściej problemy pojawiają się w przypadku dzieci starszych, u których proces nawiązania więzi emocjonalnych przebiega zdecydowanie dłużej niż u noworodków lub dzieci młodszych.

Istotną barierą jest także brak dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie. Oznacza to, iż władzę rodzicielską wciąż posiadają dotychczasowi rodzice. Z tym wiąże się kolejna bariera, a mianowicie czas trwania procedur sądowych. W sporadycznych przypadkach zdarzały się sytuacje, w których sąd odraczał sprawę na kilka miesięcy. Istotnym ograniczeniem wymienianym przez respondentów jest tzw. adopcja ze wskazaniem. Regulacja ta jest niekorzystna dla procesu adopcyjnego i marginalizuje rolę ośrodków adopcyjnych, czego konsekwencją może być zagrożone dobro dziecka, gdyż może ono trafić do nieodpowiedniej rodziny.

Zdaniem przedstawicieli ośrodków adopcyjnych wprowadzenie nowej ustawy nie zmieniło w istotnym zakresie merytorycznej pracy ośrodka. Ponadto od wprowadzenia tych regulacji upłynęło zbyt mało czasu, aby móc dokonać wnikliwej oceny. Wprowadzone modyfikacje, w opinii respondentów, dotyczą przede wszystkim zmian strukturalnych. Wadą nowych regulacji jest likwidacja części placówek – głównie niepublicznych. Konsekwencją ich likwidacji jest wydłużenie czasu oczekiwania na przysposobienie, zarówno jeśli chodzi o osoby starające się o przysposobienie dziecka, jak i dzieci oczekujące na przysposobienie. Ponadto wskazywany jest brak specjalistycznego wsparcia funkcjonowania asystenta rodzinnego. Wprowadzenie asystentów do pracy w rodzinach należy interpretować w kategoriach zalet. Główną ideą przyświecającą powołaniu asystenta rodziny jest praca na rzecz rodziny przeżywającej trudności, która realizowana jest poprzez wsparcie w przewyżnianiu trudności związanych z opieką i wychowywaniem dzieci, tak aby nie dopuścić do umieszczenia dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych. Jednak należałoby doprecyzować wszelkie okoliczności i aspekty jego działalności. Kolejnym plusem nowych regulacji prawnych jest skrócenie okresu przepływu informacji na temat dzieci, które nie znalazły rodzin adopcyjnych. Obecnie czas przekazania tych danych do wojewódzkiego, a następnie do centralnego banku danych jest zdecydowanie krótszy. Ponadto skrócony został również okres kwalifikacji do adopcji zagranicznych.

Usprawnienia procedur adopcyjnych nie wynikają jedynie z nowowprowadzonych regulacji prawnych. Reprezentanci ośrodków adopcyjnych wskazują na koordynację działań wszystkich instytucji

zaangażowanych w proces przysposobienia. Ponadto pojawiają się sugestie dotyczące wprowadzenia odpowiednich regulacji w zakresie kontaktów rodziców biologicznych, którzy zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej. Zdaniem uczestników wywiadu, prawo nie zabrania kontaktów z dzieckiem rodzicom pozbawionym władzy rodzicielskiej, co jest niewątpliwym utrudnieniem, szczególnie podczas przygotowania dziecka do przysposobienia.

Współpraca z innymi instytucjami w procesie adopcyjnym oceniana jest pozytywnie. Odbywają się okresowe posiedzenia zespołów, na których omawiane są bieżące problemy. Przedstawiciele ośrodków adopcyjnych podkreślają znaczenie osobistych kontaktów pomiędzy pracownikami jednostek. Pojawiają się sporadyczne sygnały wskazujące na zbyt sformalizowane relacje, które wydłużają czas trwania procedur adopcyjnych (ograniczone kontakty ze szpitalami, niektórymi sądami).

Współpraca ośrodków adopcyjnych z kandydatami na rodziców rozpoczyna się od rozmowy informacyjnej. Kolejnym krokiem jest dostarczenie kompletu wymaganych dokumentów, a następnie inicjowana jest cała procedura kwalifikacyjna. W zasadzie ten etap procedury adopcyjnej nie wiąże się z żadnymi problemami. Jego istotą jest właściwa weryfikacja rodziców adopcyjnych, a następnie ich przygotowanie do nowej roli. Przedstawiciele ośrodków adopcyjnych wskazywali na potrzebę spotkań z rodzinami po kilku latach od zakończenia okresu adopcji. Takie spotkania mogłyby być pomocne dla osób aktualnie starających się o przysposobienie dziecka – rodziny adopcyjne mogłyby podzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem, co niewątpliwie pomogłoby kandydatom w radzeniu sobie z występującymi problemami związanymi z całą procedurą adopcyjną.

Podsumowując, ośrodki adopcyjne odgrywają najważniejszą rolę w procedurze adopcyjnej. Oczywiście, bez współpracy pozostałych jednostek nie byłoby to możliwe, jednak większość działań realizowanych jest właśnie z inicjatywy ośrodków. Ich przedstawiciele wielokrotnie podkreślali, iż z uwagi na specyficzny charakter pracy nie jest to „zwykły” urząd. Największe ograniczenia w procedurze adopcyjnej wynikają z niedociągnięć legislacyjnych oraz w mniejszym stopniu na linii współpracy z innymi instytucjami.

Wyniki badania przeprowadzonego wśród Przewodniczących Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych

W świetle przeprowadzonych badań wynika, iż sąd opiekuńczy odgrywa decydującą rolę w procesie adopcji. Instytucja ta prowadzi postępowania oraz po rozpatrzeniu wszelkich okoliczności orzeka o przysposobieniu dziecka.

Zdaniem przedstawicieli sądów opiekuńczych najważniejszą rzeczą umożliwiającą bezproblemową inicjację procedury adopcyjnej jest uregulowana sytuacja prawna dziecka, pozwalająca

na przysposobienie. W przypadku, gdy rodzice biologiczni pozbawieni są władzy rodzicielskiej droga do adopcji dziecka jest otwarta. Dzieje się tak również w momencie pozostawienia dziecka w szpitalu przez matkę, która zrzeka się opieki podpisując odpowiednie oświadczenie (tzw. zgoda blankietowa). Zdarzają się jednak sytuacje w których występuje konieczność pozbawienia władzy rodzicielskiej biologicznych rodziców (lub rodzica), co stanowi barierę głównie ze względu na wydłużenie czasu trwania procedury adopcyjnej.

Zdaniem respondentów w procesie adopcyjnym nie ma specjalnie dużo ograniczeń. Większość sytuacji jest uregulowana prawnie, co w zasadzie pozwala na wyeliminowanie barier do minimum. W opiniach przedstawicieli sądów pewnym ograniczeniem jest uregulowanie stanu prawnego dzieci. Należy pamiętać, iż są to sprawy o bardzo delikatnym charakterze, a decyzje dotyczące pozbawienia władzy rodzicielskiej są bardzo trudne. Każdy przypadek rozpatrywany jest indywidualnie, sądy starają się podtrzymać więź pomiędzy dzieckiem i rodzicem, jeżeli tylko są ku temu przesłanki. Uczestnikami postępowania są rodzice, natomiast sąd działa z urzędu, dlatego decyzja o pozbawieniu władzy rodzicielskiej jest podejmowana na zasadzie orzeczenia. Z uwagi na charakter sprawy nie istnieją precyzyjne uregulowania, na podstawie których można jednoznacznie określić czy zaistniało rażące zaniedbywanie władzy rodzicielskiej. Jak podkreślają respondenci, sądy skłaniają się do pozostawienia władzy rodzicom biologicznym o ile występują jakiegokolwiek dowody świadczące o możliwości utrzymania więzi pomiędzy rodzicami i dzieckiem. Uczestnicy wywiadów wielokrotnie podkreślali skomplikowany charakter sprawy, a najistotniejszym kryterium decyzyjnym, jest dobro dziecka. Stąd wynikać mogą pewne ograniczenia w procedurze adopcyjnej oraz brak możliwości ich precyzyjnego uregulowania na drodze proceduralnej.

Bardzo ważnym czynnikiem jest współpraca instytucji zaangażowanych w proces adopcyjny. Instytucjami, z którą sądy mają największy kontakt są Ośrodki Adopcyjne. Ponadto sądy współpracują z szpitalami, kuratorami, placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, domami dziecka, powiatowymi centrami pomocy rodzinie. Instytucje te uzupełniają prace sądu, jednak najważniejsza jest współpraca z ośrodkiem adopcyjnym. Zdaniem respondentów relacje pomiędzy poszczególnymi organami układają się bardzo dobrze. Nawet pomimo braku stosownych regulacji bądź procedur, bezpośredni kontakt osób odpowiedzialnych z procesem adopcyjnym wpływa na efektywność jego funkcjonowania. Nie bez znaczenia jest to również zaangażowanie i dobra wola osób reprezentujących poszczególne instytucje. Współpraca pomiędzy ich przedstawicielami umożliwia efektywne prowadzenie procedur adopcyjnych, szczególnie w sytuacjach wymagających niestandardowego podejścia.

W opinii uczestników wywiadu pojawiły się głosy sugerujące przyspieszenie i uproszczenie procedur sądowych. Kilkakrotnie wskazywano na problemy wiążące się z uregulowaniem sytuacji prawnej dziecka. Długi czas postępowania tych procedur odwoławczych ma szczególnie negatywne

znaczenie w przypadku małych dzieci. Pewnym rozwiązaniem tego problemu wskazywanym przez respondentów byłoby realizowanie spraw w pierwszej kolejności oraz ich prowadzenie mimo braków formalnych. Ponadto sąd ma możliwość orzeczenia w czasie trwania postępowania, czyli wydania decyzji tymczasowej na okres preadopcyjny. Jednak czas trwania procedury adopcyjnej jest kryterium dyskusyjnym w świetle przeprowadzonych badań. Z jednej strony respondenci wskazują na konieczność wprowadzenia zmian mających na celu skrócenie tego czasu – np. poprzez weryfikację długości trwania szkoleń dla potencjalnych rodzin adopcyjnych. Z drugiej jednak strony uczestnicy wywiadów sugerowali, iż zbyt krótki czas procedur adopcyjnych nie zawsze wiąże się z jej sukcesem. Decyzja sądu powinna uwzględniać wszelkie aspekty danej sprawy, a osoby orzekające winny mieć czas na wyważoną decyzję. Zdaniem respondentów, wieloletnie doświadczenie wskazuje, iż warto niekiedy wydłużyć proces przysposobienia dziecka, aby wnikliwie zbadać wszelkie okoliczności.

Ponadto w opinii niektórych uczestników badania, należałoby zaostrzyć proces weryfikacji przyszłych kandydatów na rodziców. Mając na uwadze dobro dziecka, właściwy dobór rodzin adopcyjnych pozwoli na uniknięcie ewentualnych problemów w przyszłości. Pojawiły się również propozycje monitorowania funkcjonowania dziecka w rodzinie adopcyjnej. Wzorem innych krajów, warto byłoby uzyskiwać informację o sytuacji po zakończeniu procedury przysposobienia, nie tylko w celu kontroli, ale przede wszystkim z uwagi na możliwość uzyskania ewentualnej pomocy.

Wprowadzenie „nowej” ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie wpłynęło w zasadniczy sposób na zwiększenie efektywności procedur adopcyjnych. Większość respondentów nie zaobserwowała istotnych zmian w funkcjonowaniu procesu przysposobienia. Brak możliwości oceny nowych przepisów wynika między innymi ze zbyt krótkiego okresu ich obowiązywania. Uczestnicy badania nie mieli okazji do ich weryfikacji w praktyce.

Wyniki badania przeprowadzonego wśród Ordynatorów Oddziałów Ginekologiczno - Położniczych

Rola szpitala w procesie adopcyjnym, zdaniem większości przedstawicieli oddziałów ginekologiczno – położniczych jest najmniej istotna. Dotyczy jedynie sytuacji, w której biologiczna matka nie podejmuje opieki nad nowonarodzonym dzieckiem. Wówczas pierwszym krokiem jaki podejmuje szpital jest uzyskanie od matki oświadczenia, w którym deklaruje, iż nie będzie opiekować się dzieckiem. Zgodnie z obowiązującą procedurą, szpital zwraca się do sądu o ustalenie opieki nad dzieckiem i jednocześnie powiadamia Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie o zaistniałej sytuacji. Zadaniem Centrum Pomocy Rodzinie jest opieka nad dzieckiem porzuconym przez matkę, jednak nie może się to odbyć bez postanowienia sądu, które docelowo dołączone zostaje do dokumentacji

medycznej. Po uzyskaniu decyzji sądu opiekę nad dzieckiem przejmuje Centrum Pomocy Rodzinie. Na tym etapie kończy się rola szpitala. Od tej chwili matka ma czas na podjęcie ostatecznej decyzji przez 6 tygodni.

Respondenci podkreślali, iż w każdym przypadku odbywa się rozmowa matki z psychologiem. Pracownicy szpitala starają się wpłynąć na decyzję matki wskazując jej wszelkie konsekwencje nie tylko dla dziecka, ale również dla niej. Starają się aby nawiązała więź fizyczną, której celem jest zbudowanie relacji uczuciowej. Wszyscy uczestnicy wywiadu wskazywali na niezwykle trudną sytuację emocjonalną matki oraz podkreślali konieczność stworzenia odpowiednich warunków na taką okoliczność.

Żaden z uczestników badania nie wymienił istotnych ograniczeń, bądź problemów w procedurze adopcyjnej. Sygnalizowano jedynie pojedyncze utrudnienia z przekazaniem dziecka Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w sytuacji braku wolnych miejsc. Mimo sporadycznych problemów, wszyscy respondenci podkreślali bardzo dobrą współpracę pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces adopcji.

W opinii przedstawicieli szpitali, wejście w życie nowej ustawy w zasadzie nic nie zmieniło w funkcjonowaniu oddziałów ginekologiczno - położniczych, ponieważ cała procedura adopcyjna przebiega bez ich udziału. Pojawiły się pojedyncze głosy sugerujące brak konkretnych wytycznych dotyczących warunków jakie powinny szpitale zapewnić matce chcącej pozostawić swoje dziecko. Ze względu na ogromne obciążenie psychiczne należałoby zagwarantować opiekę psychologa oraz zapewnić poczucie bezpieczeństwa. W przekonaniu uczestników badania istnieje szansa na właściwe zbudowanie relacji matki i dziecka, co ostatecznie może doprowadzić do zmiany jej decyzji.

Podsumowanie

Przeprowadzenie indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z Kierownikami Ośrodków Adopcyjnych, Przedstawicielami Sądów Opiekuńczych oraz Przedstawicielami Oddziałów Ginekologiczno - Położniczych umożliwiło identyfikację procesu adopcji, określenie podstawowych barier i ograniczeń. Ponadto dało możliwość określenie czynników zwiększających efektywność tych procesów.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, funkcjonowanie instytucji zaangażowanych w procedury adopcyjne należy ocenić pozytywnie. Poszczególni przedstawiciele wskazywali na sprawną współpracę, a także wielokrotnie podkreślali zaangażowanie i dobrą wolę przy wykonywaniu swoich zadań.

Należy pamiętać, iż adopcja dziecka i wszelkie czynności z nią związane są niezwykle delikatnymi i niestandardowymi działaniami. Ważne jest zatem nie tylko określenie precyzyjnych procesów usprawniających system, ale także poświęcenie i empatia ze strony wszystkich osób uczestniczących w adopcji. Wszelkie podejmowane działania powinny przede wszystkim uwzględniać dobro dziecka i w miarę możliwości minimalizować dyskomfort związany z całą drogą adopcyjną.

Większość uczestników wywiadu nie odnotowała istotnych zmian wynikających z wprowadzenia w życie nowej ustawy. Wskazują na ograniczenia w zakresie swoich instytucji, jednak współpraca z pozostałymi przedstawicielami jednostek pozwala na ich eliminację nawet w przypadku braku określonych procedur prawnych.

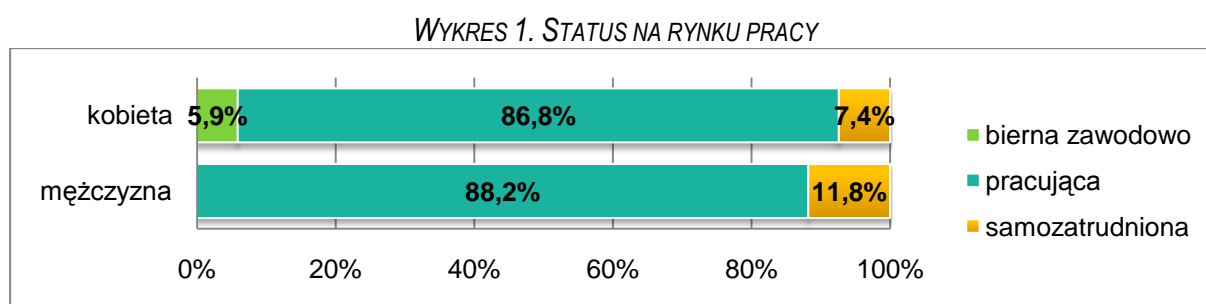
V. PROCEDURY ADOPCJI W OPINII KANDYDATÓW NA RODZICÓW ADOPCYJNYCH

Kolejnym etapem badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport było przeprowadzenie telefonicznych wywiadów CATI wśród osób ubiegających się o przysposobienie dziecka, którego celem było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- ✓ jakie są bariery i problemy dotyczące procedur adopcyjnych,
- ✓ jak przebiega współpraca z Ośrodkiem Adopcyjnym oraz jak kandydaci oceniają tą współpracę,
- ✓ jakie są oczekiwania osób starających się o przysposobienie dziecka wobec Ośrodka Adopcyjnego,
- ✓ jakie rodzaje wsparcia od Ośrodka Adopcyjnego otrzymują osoby starające się o adopcję oraz jak oceniają udzielone im wsparcie.

5.1. Charakterystyka badanej zbiorowości

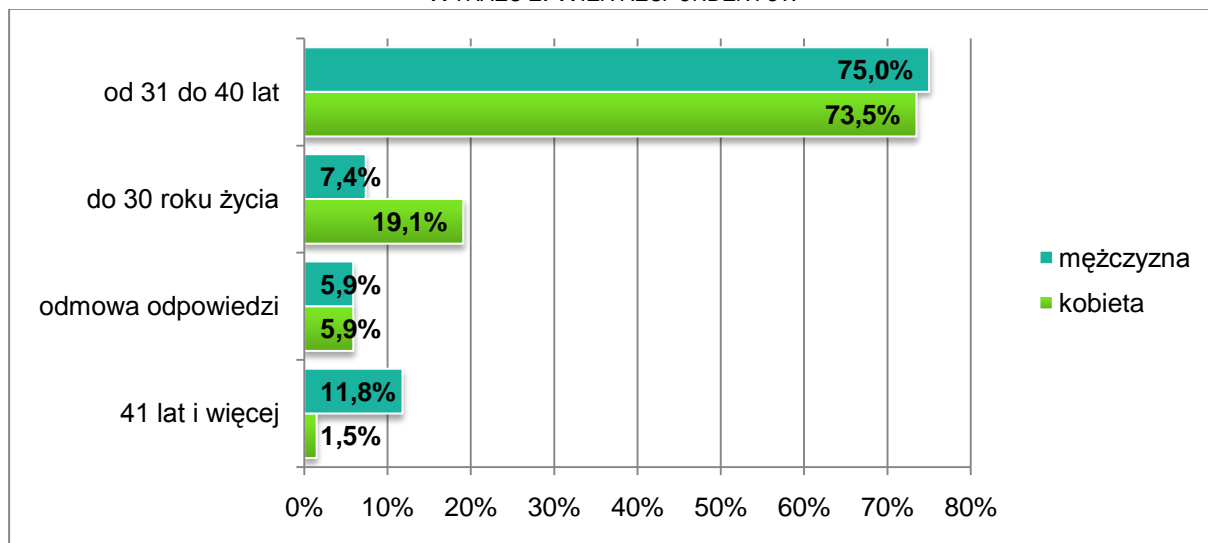
W niniejszym badaniu zdecydowaną większość respondentów, zarówno w przypadku kobiet jak i mężczyzn stanowią osoby pracujące (odpowiednio 86,8%, 88,2%). Odsetek osób samozatrudnionych jest wyższy w przypadku mężczyzn i wynosi 11,8%. Biernie zawodowo wśród badanej populacji są jedynie kobiety (5,9%) (wykres 1).

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najliczniejszą grupę wśród badanych osób stanowią kobiety i mężczyźni w wieku od 31 do 40 lat (odpowiednio 73,5%, 75%). Następnie kobiety do 30 roku życia (19,1%) oraz mężczyźni po 40 roku życia (11,8%) (wykres 3).

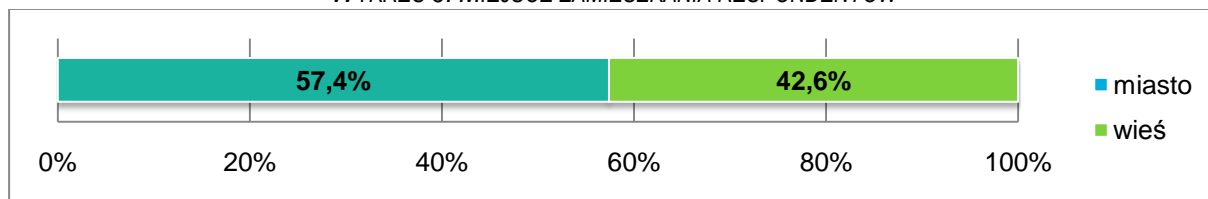
WYKRES 2. WIEK RESPONDENTÓW

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Większość ankietowanych, którzy biorą/brali udział w procesie adopcyjnym mieszka w mieście (57,4%). Pozostali respondenci mieszkający na wsi stanowią 42,6% badanej populacji (wykres 3).

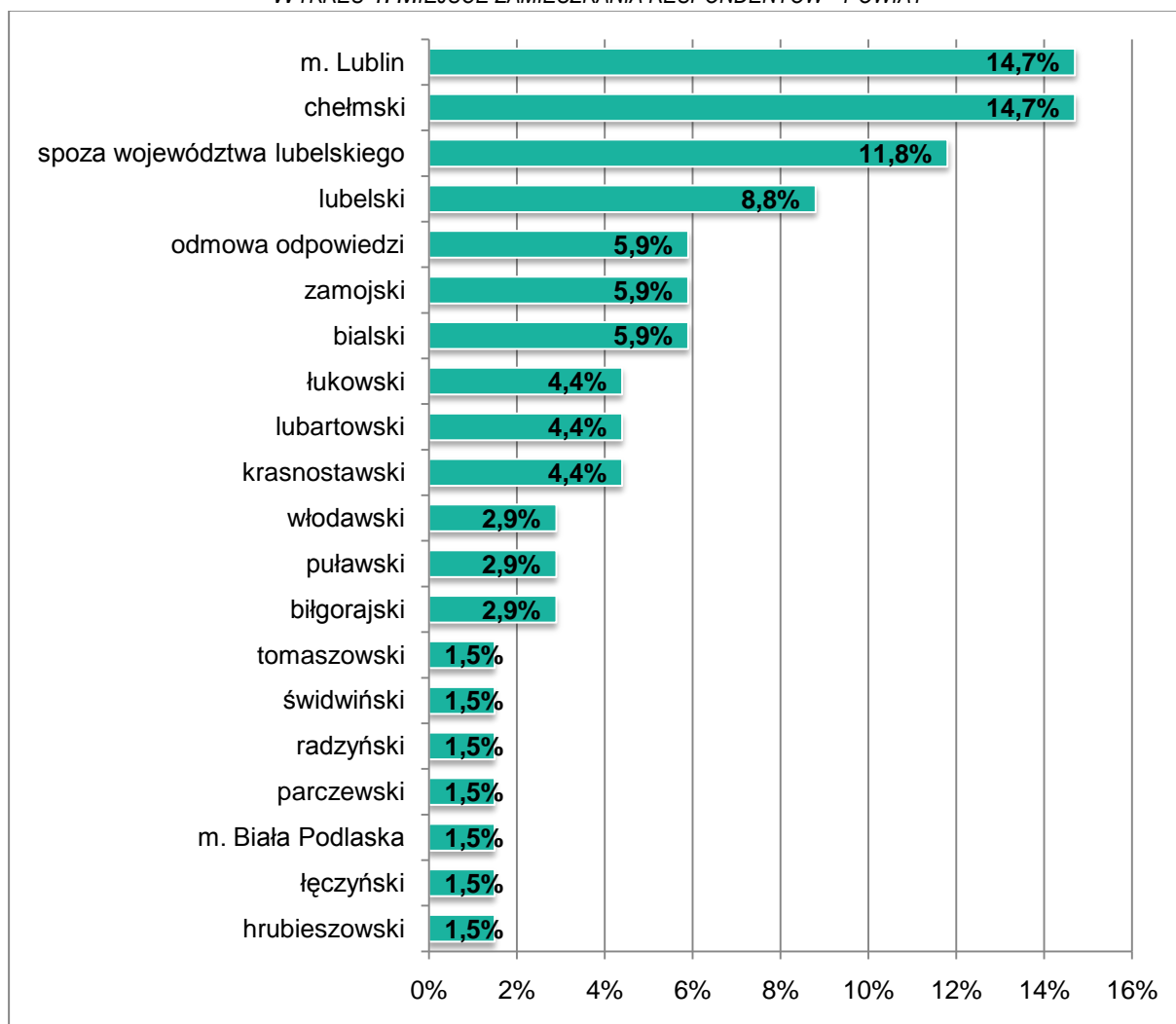
WYKRES 3. MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTÓW

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby zamieszkujące m. Lublin (14,7%) oraz powiat chełmski (14,7%). Pozostały rozkład odpowiedzi przedstawia wykres 4.

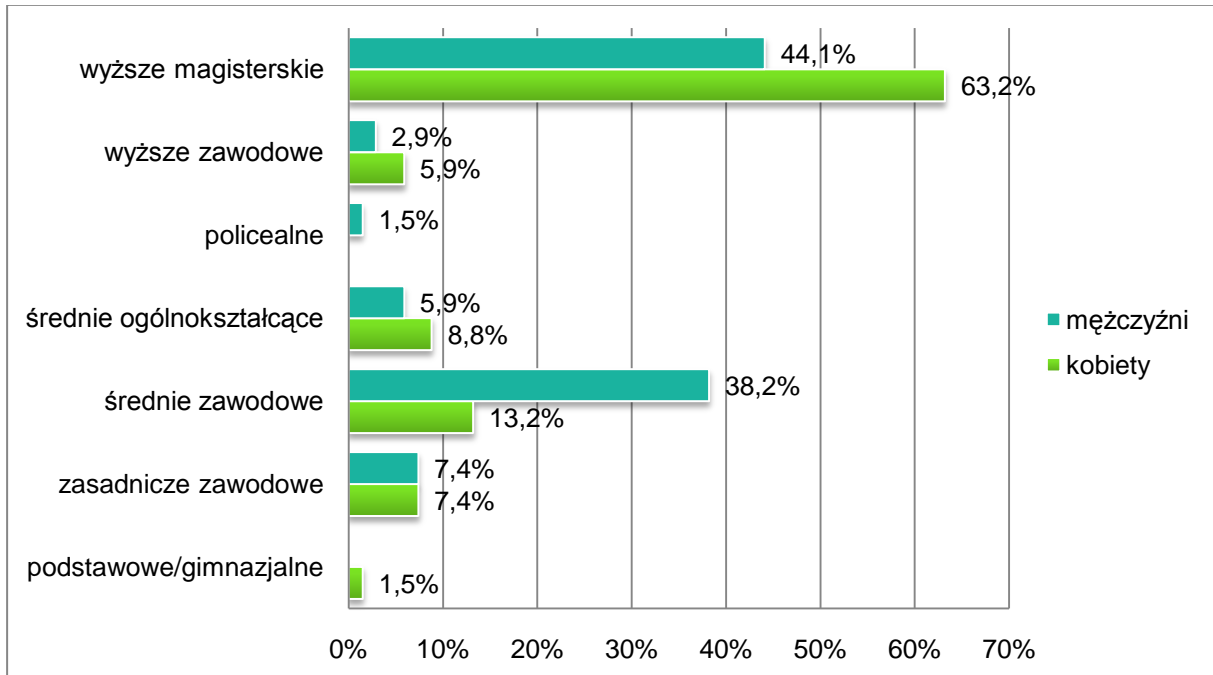
WYKRES 4. MIEJSCA ZAMIESZKANIA RESPONDENTÓW - POWIAT

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Zdecydowana większość badanych, w przypadku kobiet posiada wykształcenie wyższe magisterskie (63,2%). Mężczyźni zaś w głównej mierze posiadają wykształcenie wyższe magisterski (44,1%) oraz średnie zawodowe (38,2%) (wykres 5).

WYKRES 5. WYKSZTAŁCENIE RESPONDENTÓW

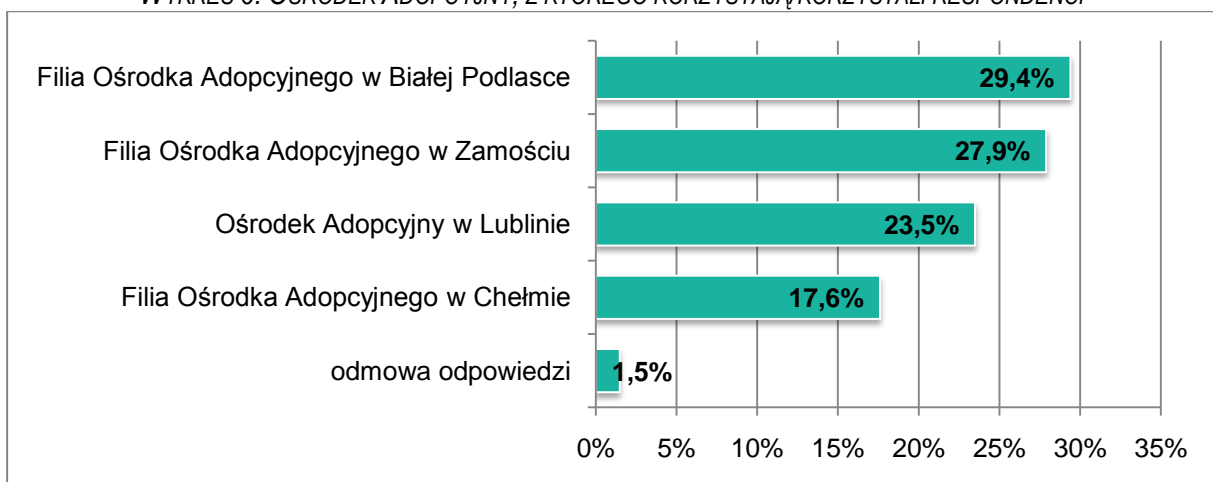

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

5.2. Bariery i problemy dotyczące procedur adopcyjnych

W niniejszym badaniu udział wzięły rodziny korzystające z usług następujących ośrodków adopcyjnych: Filii Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlasce (29,4%), Filii Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu (27,9%), Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie (23,5%) oraz Filii Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie (17,6%) (wykres 6).

WYKRES 6. OŚRODEK ADOPCYJNY, Z KTÓREGO KORZYSTAJĄ/KORZYSTALI RESPONDENCI

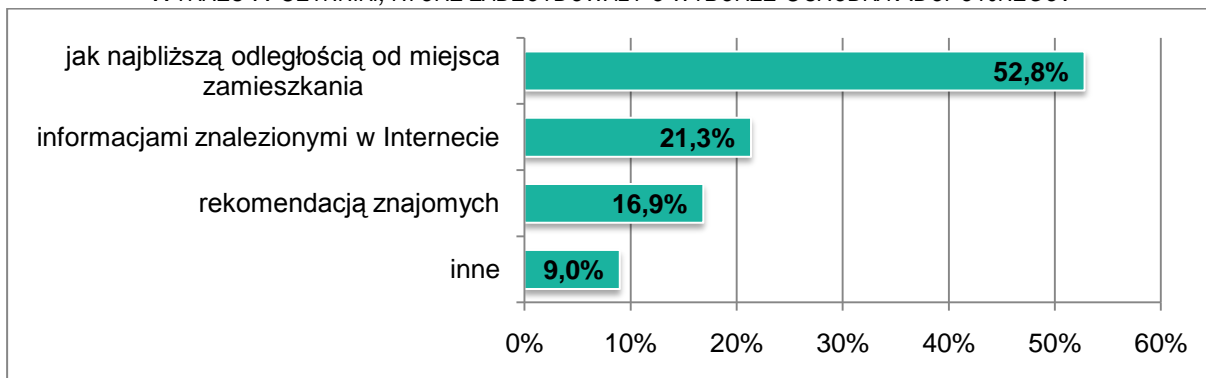

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W pierwszej części kwestionariusza wywiadu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie czym kierowali się w głównej mierze przy wyborze Ośrodka Adopcyjnego. Z deklaracji badanych wynika, że głównymi czynnikami, które zaważyły na wyborze ośrodka były: bliska odległość od miejsca zamieszkania (52,8%), informacja na temat danego ośrodka znaleziona w Internecie (21,3%) oraz rekomendacja znajomych (16,9%). Pozostali respondenci (9%) wskazali, iż były to inne czynniki, takie jak: bliskość zamieszkania rodziny, krótki czas oczekiwania na szkolenie, skuteczność danego ośrodka.

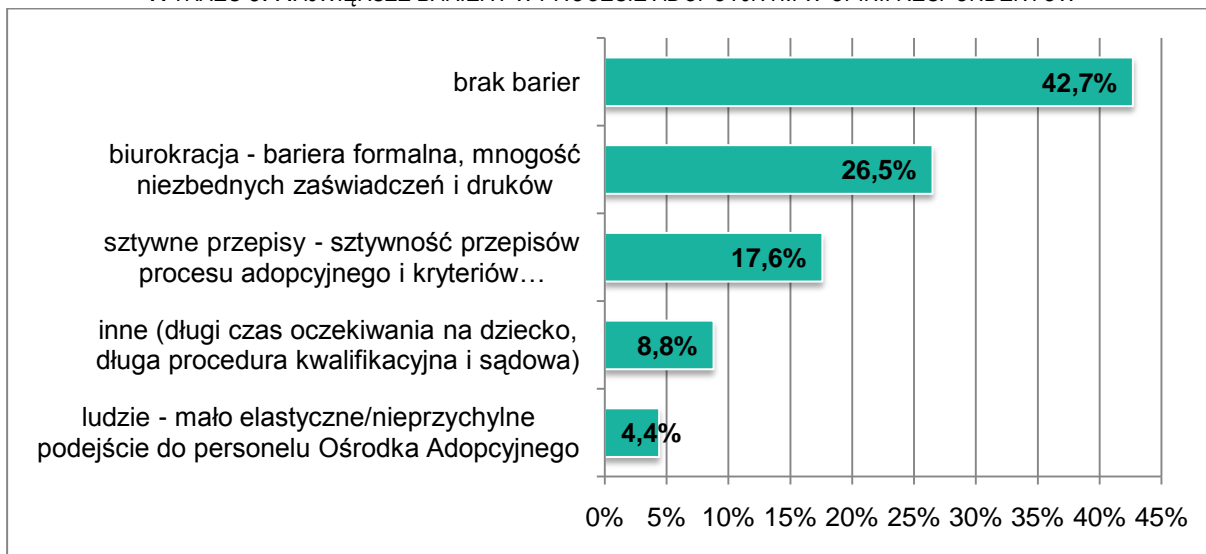
WYKRES 7. CZYNNIKI, KTÓRE ZADECYDOWAŁY O WYBORZE OŚRODKA ADOPCYJNEGO?

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Zdecydowana większość respondentów (42,7%) wskazała, iż nie napotkała żadnych barier w procesie adopcyjnym. Natomiast wśród pozostałych osób dominował problem związany z biurokracją, tj. bariera formalna, mnogość niezbędnych zaświadczeń i druków (26,5%), a także sztywne przepisy – sztywność przepisów procesu adopcyjnego i kryteriów kwalifikacyjnych (17,6%) (wykres 8).

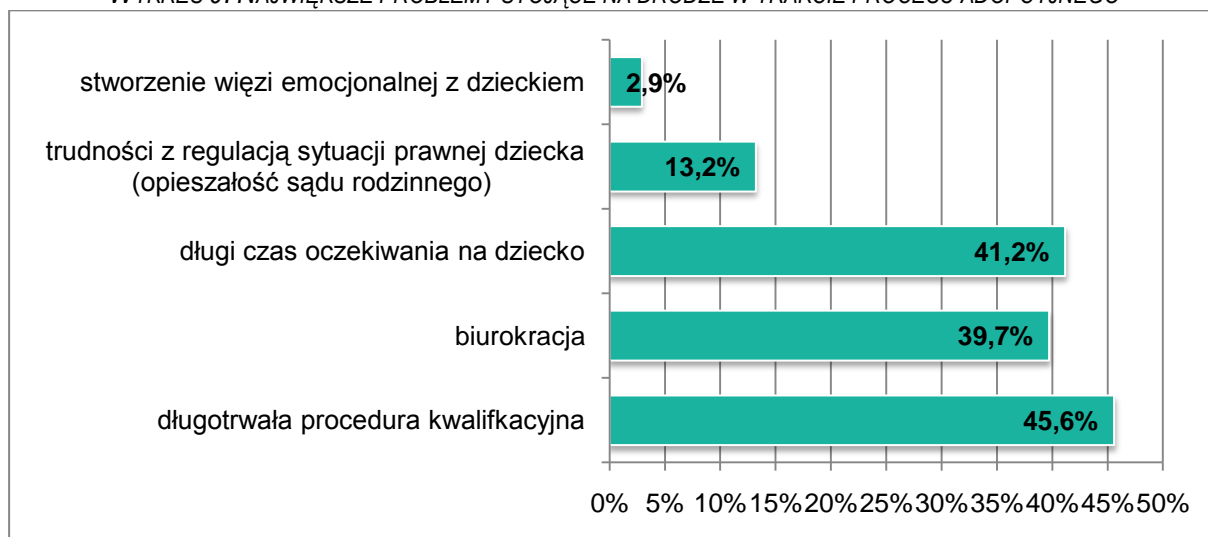
WYKRES 8. NAJWIĘKSZE BARIERY W PROCESIE ADOPCYJNYM W OPINII RESPONDENTÓW

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Największymi problemami, które stoją, bądź stały na drodze respondentów w trakcie procesu adopcyjnego są/były: długotrwała procedura kwalifikacyjna (45,6%), długi czas oczekiwania na dziecko (41,2%), biurokracja (39,7%), trudności z regulacją sytuacji prawnej dziecka (opieszałość sądu rodzinnego) (13,2%) oraz stworzenie więzi emocjonalnej z dzieckiem (2,9%) (wykres 9).

WYKRES 9. NAJWIĘKSZE PROBLEMY STOJĄCE NA DRODZE W TRAKCIE PROCESU ADOPCYJNEGO

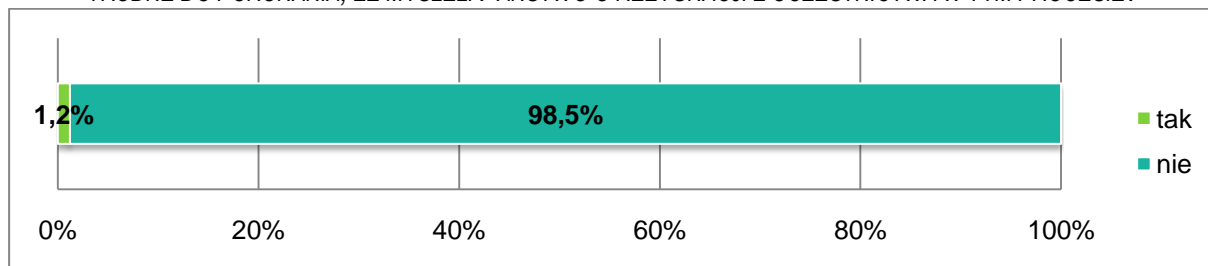

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Mimo problemów napotkanych na drodze w trakcie procesu adopcyjnego, zdecydowana większość respondentów (98,5%) zadeklarowała, że nie były one na tyle uciążliwe i trudne do pokonania, żeby zrezygnować z uczestnictwa w procesie adopcyjnym (wykres 10).

WYKRES 10. CZY PROBLEMY, KTÓRE WYSTĄPIŁY W TRAKCIE PROCESU ADOPCYJNEGO BYŁY NA TYLE UCIAŻLIWE I TRUDNE DO POKONANIA, ŻE MYŚLELI PAŃSTWO O REZYGNACJI Z UCZESTNICTWA W TYM PROCESIE?

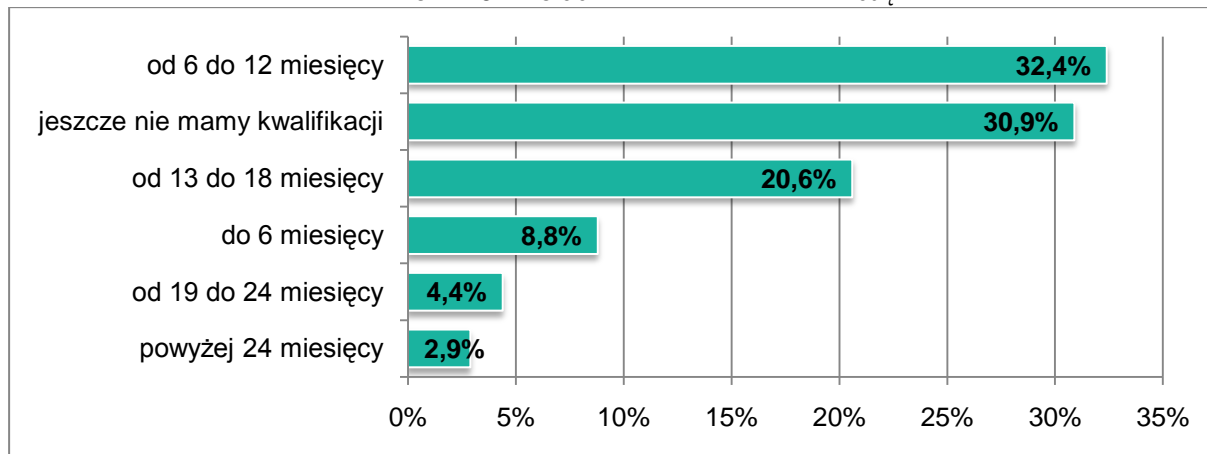

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Nieco ponad 30% respondentów nie posiada jeszcze kwalifikacji od momentu zgłoszenia się do Ośrodka. Pozostały rozkład odpowiedzi wskazuje, że największa część badanych (32,4%) czekała na pomyślną kwalifikację od 6 do 12 miesięcy, bądź od 13 do 18 miesięcy (20,6%). W krótszym okresie niż

pół roku kwalifikację otrzymało jedynie 8,8% badanych, natomiast dłużej niż półtora roku proces kwalifikacyjny przechodziło jedynie 7,3% osób starających się o przysposobienie dziecka (wykres 11).

WYKRES 11. OKRES OCZEKIWANIA NA KWALIFIKACJĘ

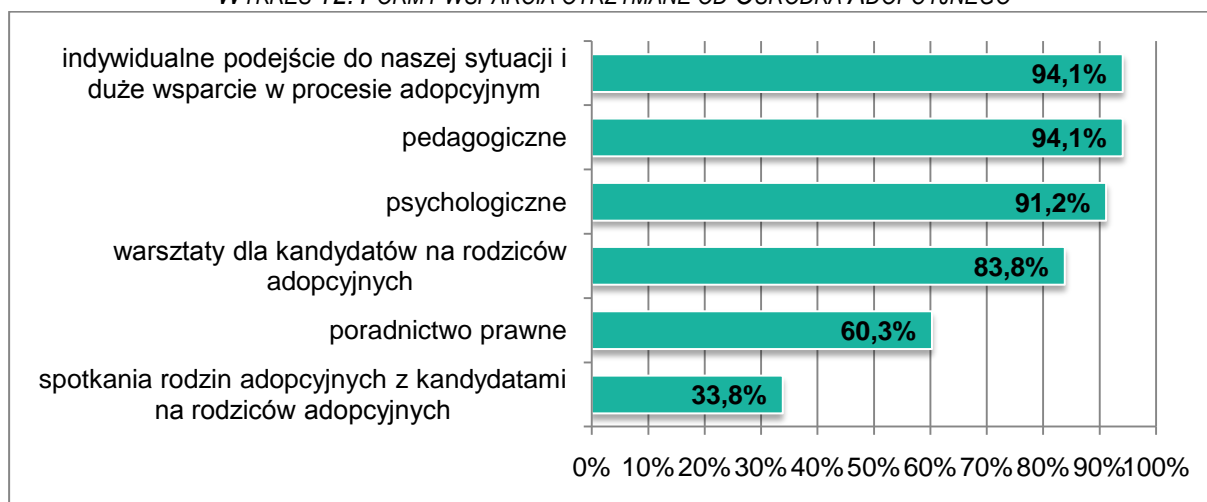

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

5.3. Rodzaj wsparcia otrzymywanego ze strony Ośrodka Adopcyjnego

Niemalże wszyscy badani otrzymali następujące rodzaje wsparcia ze strony Ośrodka Adopcyjnego: indywidualne podejście do sytuacji i duże wsparcie w procesie adopcyjnym (94,1%), wsparcie pedagogiczne (94,1%) oraz wsparcie psychologiczne (91,2%). Najmniejszy odsetek badanych uzyskał wsparcie w postaci spotkań rodzin adopcyjnych z kandydatami na rodziców adopcyjnych (33,8%) (wykres 12).

WYKRES 12. FORMY WSPARCIA OTRZYMANE OD OŚRODKA ADOPCYJNEGO

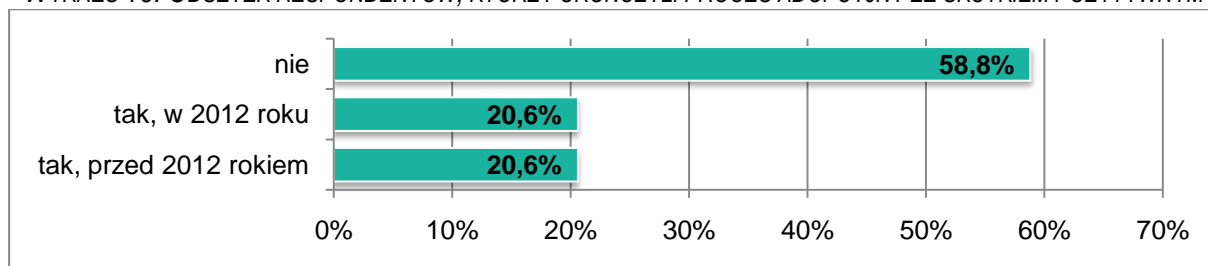

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Większość badanych (58,8%) nie zakończyła jeszcze procesu adopcji ze skutkiem pozytywnym. Zarówno przed, jak również w samym 2012 roku proces adopcyjny zakończyło odpowiednio po 20,6% ankietowanych (wykres 13).

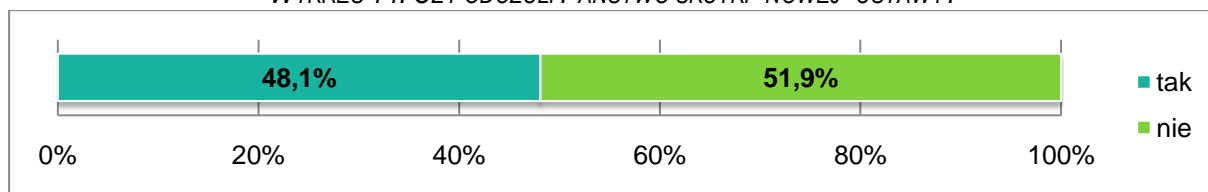
WYKRES 13. ODSETEK RESPONDENTÓW, KTÓRZY UKOŃCZYLI PROCES ADOPCYJNY ZE SKUTKIEM POZYTYWNYM

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Wejście w życie „nowej” ustawy dotyczącej procesu adopcji odczuła niespełna połowa badanych (48,1%) (wykres 14).

WYKRES 14. CZY ODCZULI PAŃSTWO SKUTKI „NOWEJ” USTAWY?

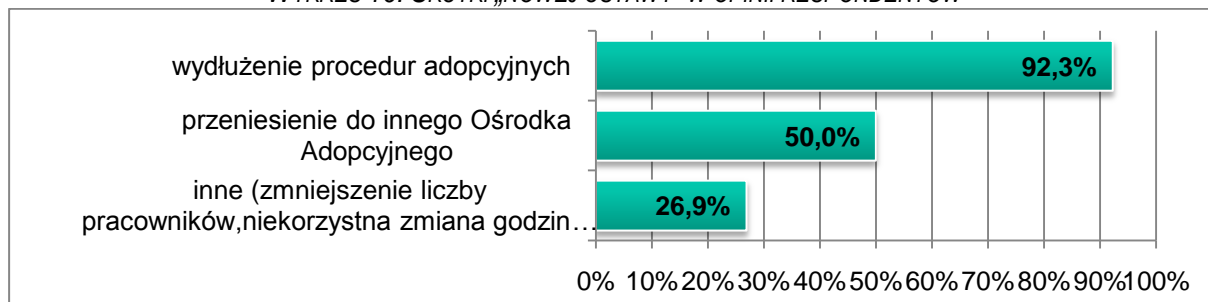

* nie dotyczy respondentów, którzy zakończyli proces adopcyjny ze skutkiem pozytywnym przed 2012 r.

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Spośród respondentów, którzy odczuli skutki „nowej” ustawy prawie wszyscy zadeklarowali, iż wydłużyły się wszelkie procedury adopcyjne (92,3%). Połowa badanych osób wskazała przeniesienie do innego Ośrodka Adopcyjnego. Ponadto respondenci wskazywali również na zmniejszenie liczby pracowników oraz niekorzystną zmianę godzin pracy ośrodków (wykres 15).

WYKRES 15. SKUTKI „NOWEJ USTAWY” W OPINII RESPONDENTÓW

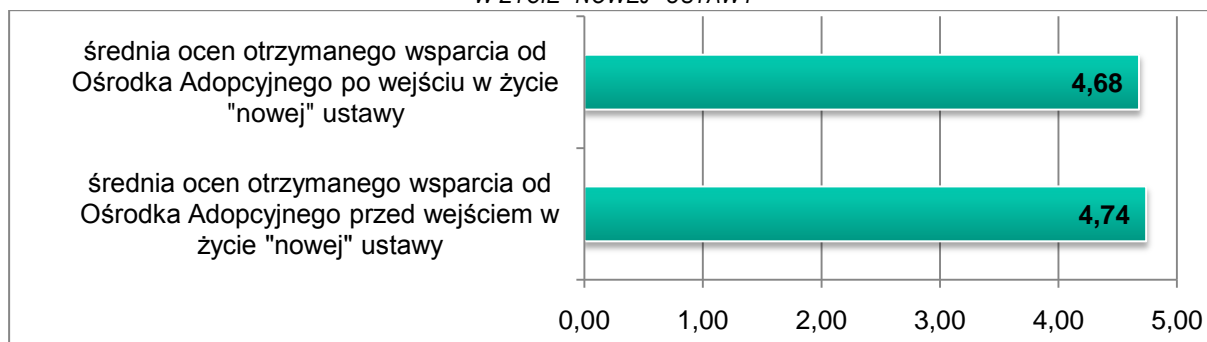
* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

* nie dotyczy respondentów, którzy zakończyli proces adopcyjny ze skutkiem pozytywnym przed 2012 r.

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W dalszej części kwestionariusza wywiadu badani zostali poproszeni o ocenę na skali od 1 do 5 (gdzie 1 – oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze) otrzymanego wsparcia od Ośrodka Adopcyjnego przed wejściem w życie „nowej” ustawy, jak i po jej wejściu. Średnia ocen, jak przedstawia wykres 16 wypadła bardzo pomyślnie. Warto jednak zauważyć, że średnia ocen była jednak wyższa w przypadku wsparcia przed „nową” ustawą.

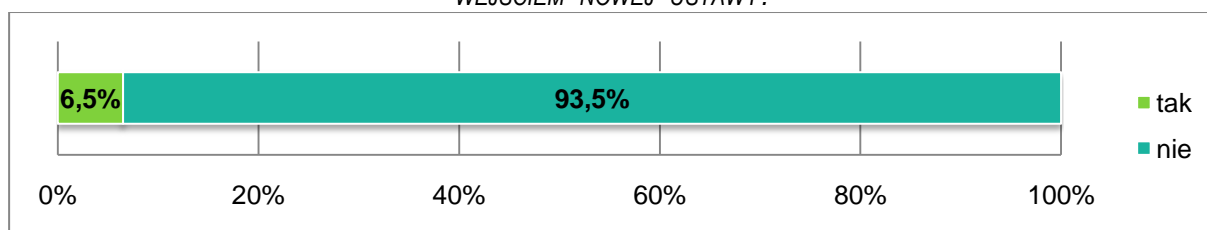
WYKRES 16. ŚREDNIA OCEN OTRZYMANEGO WSPARCIA OD OŚRODKA ADOPCYJNEGO PRZED I PO WEJŚCIU W ŻYCIE "NOWEJ" USTAWY

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Zdecydowana większość badanych (93,5%) zadeklarowała, że nie miała żadnych trudności we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym przed wejściem w życie „nowej” ustawy (wykres 17). Spośród osób, które wskazały, że takie problemy pojawiły się, najczęściej wymieniano: brak informacji o likwidacji, sezon urlopowy - problemy administracyjne, zła komunikacja z ośrodkiem.

WYKRES 17. CZY MIELI PAŃSTWO JAKIEŚ TRUDNOŚCI WE WSPÓŁPRACY Z OŚRODKIEM ADOPCYJNYM PRZED WEJŚCIEM "NOWEJ" USTAWY?

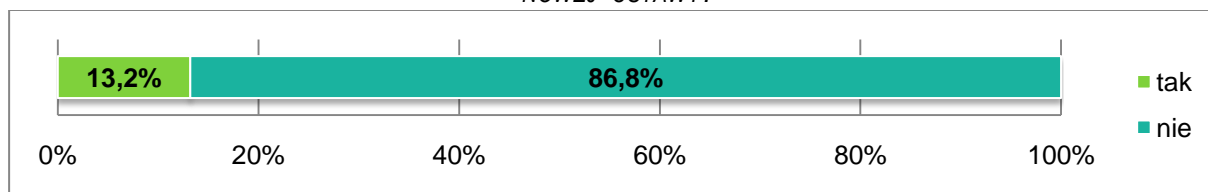

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Większość ankietowanych zadeklarowała również, że nie pojawiły się żadne problemy we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym po wejściu w życie „nowej” ustawy (wykres 18). Pozostała część respondentów (13,2%) wskazała na następujące trudności: brak informacji „co dalej”, wydłużony czas oczekiwania, skrócone godziny pracy, mniej kadry.

Biorąc jednak pod uwagę w/w wskazania badanych można zauważyć, że procent osób, które zadeklarowały, że nie pojawiły się żadne problemy we współpracy z Ośrodkiem jest wyższy przed wejściem w życie „nowej” ustawy.

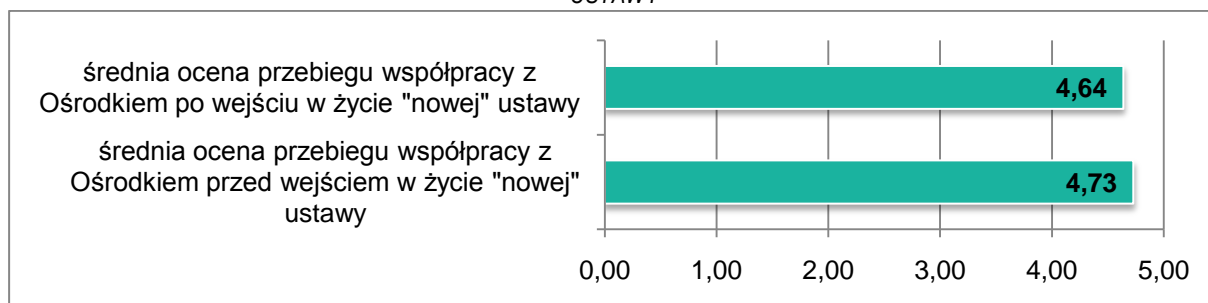
WYKRES 18. CZY MIELI PAŃSTWO JAKIEŚ TRUDNOŚCI WE WSPÓŁPRACY Z OŚRODKIEM ADOPCYJNYM PO WEJŚCIU „NOWEJ” USTAWY?

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

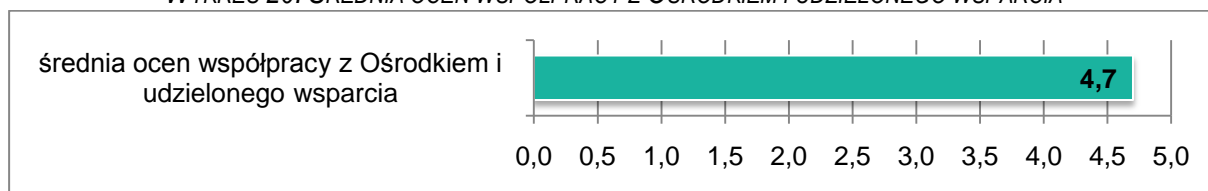
W przypadku średniej oceny na skali od 1 do 5 (gdzie 1 – oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze) przebiegu współpracy z Ośrodkiem przed i po wejściu w życie „nowej” ustawy, wyżej respondenci ocenili współpracę przed wejściem w życie „nowej” ustawy (4,73). Warto jednak zauważyć, że obydwie oceny były bardzo wysokie, jak również skumulowana ocena współpracy z Ośrodkiem i udzielonego wsparcia (wykres 19 i 20).

WYKRES 19. ŚREDNIA OCENA PRZEBIEGU WSPÓŁPRACY Z OŚRODKIEM PRZED I PO WEJŚCIU W ŻYCIU „NOWEJ” USTAWY

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

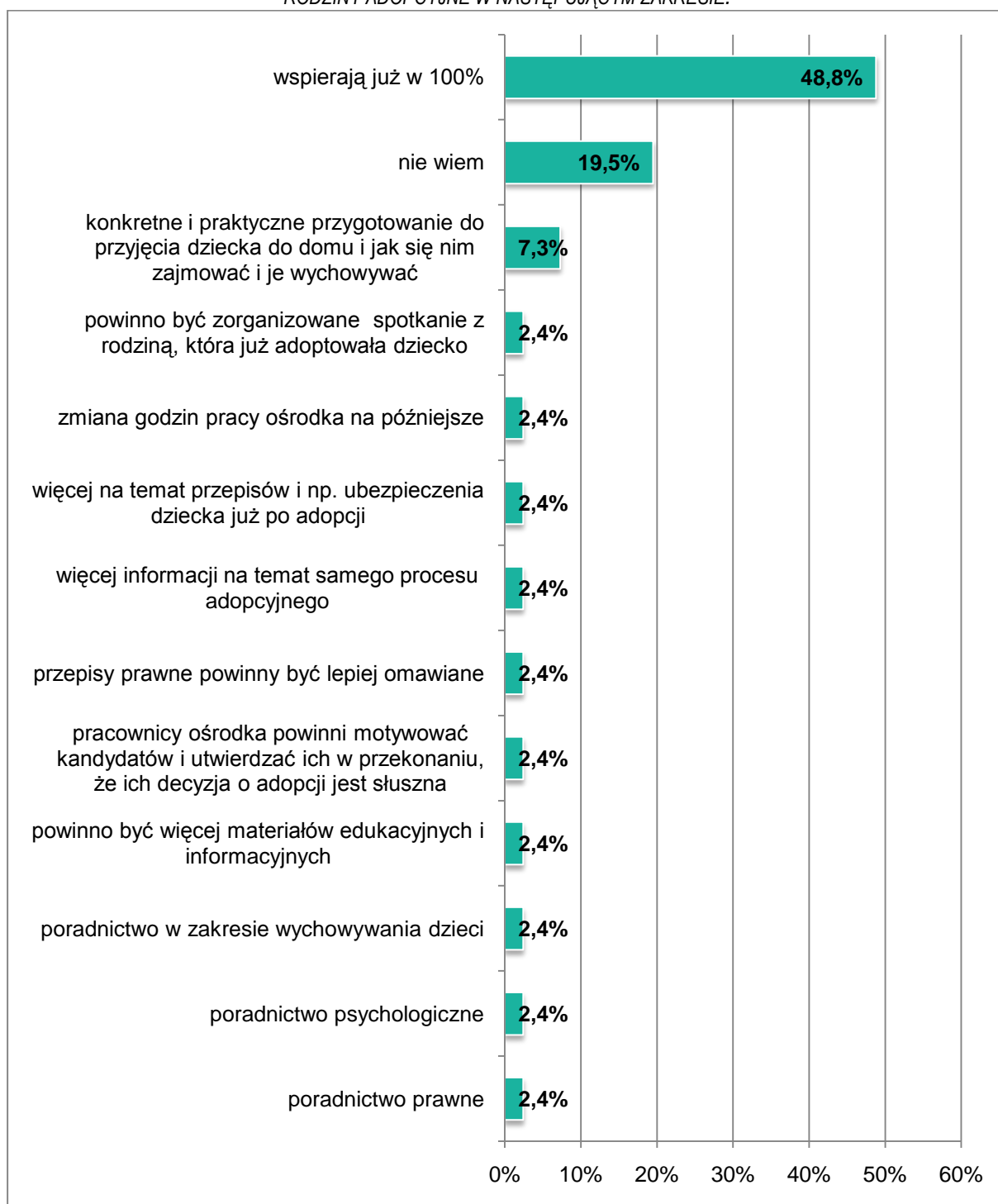
WYKRES 20. ŚREDNIA OCEN WSPÓŁPRACY Z OŚRODKIEM I UDZIELONEGO WSPARCIA

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Niemalże połowa respondentów (48,8%) zapytana w jakim zakresie Ośrodek Adopcyjny powinien bardziej wspierać kandydatów na rodziny adopcyjne wskazała, że „wspiera już w 100%”. Pozostały rozkład odpowiedzi przedstawia wykres 20.

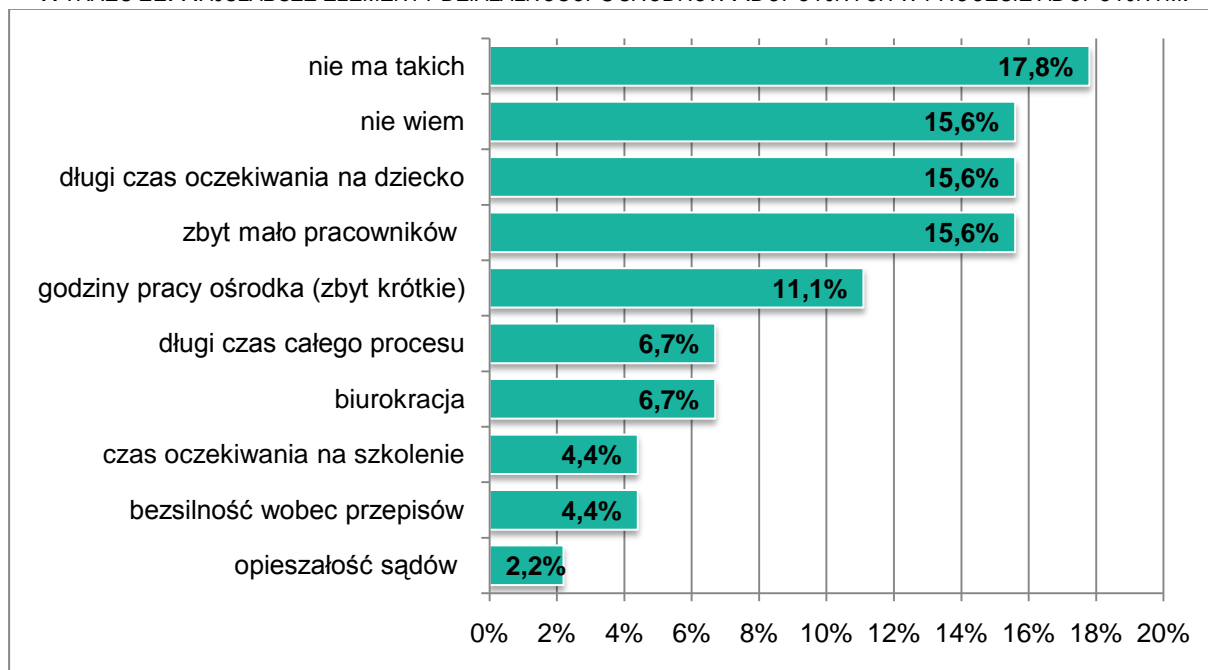
WYKRES 21. ZDANIEM RESPONDENTÓW OŚRODEK ADOPCYJNY POWINIEN BARDZIEJ WSPIERAĆ KANDYDATÓW NA RODZINY ADOPCYJNE W NASTĘPUJĄCYM ZAKRESIE:

* dotyczy respondentów, którzy nie zakończyli jeszcze procesu adopcyjnego
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jako najsłabsze elementy działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym badani najczęściej wskazywali: niema takich (17,8%), nie wiem (15,6%), długi czas oczekiwania na dziecko (15,6%), zbyt mało pracowników Ośrodka (15,6%) oraz zbyt krótkie godziny pracy Ośrodka (11,1%). Pozostały rozkład odpowiedzi przedstawia wykres 22.

WYKRES 22. NAJSŁABSZE ELEMENTY DZIAŁALNOŚCI OŚRODKÓW ADOPCYJNYCH W PROCESIE ADOPCYJNYM:

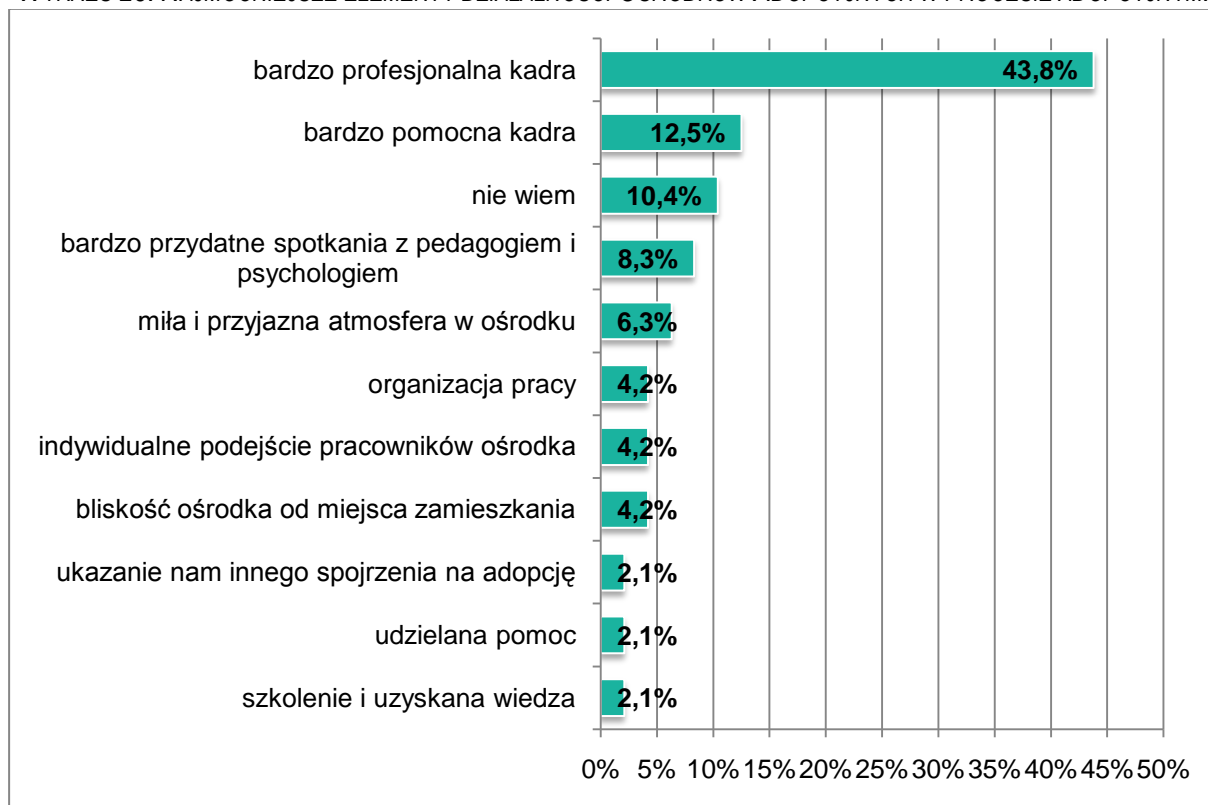

* dotyczy respondentów, którzy nie zakończyli jeszcze procesu adopcyjnego
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Najmocniejszymi zaś elementami działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym zdaniem respondentów jest: bardzo profesjonalna kadra (43,8%), pomocna kadra (12,5%), bardzo przydatne spotkania z pedagogiem i psychologiem (8,35) oraz miła i przyjazna atmosfera w Ośrodku (6,3%). Pozostały rozkład odpowiedzi przedstawia wykres 23.

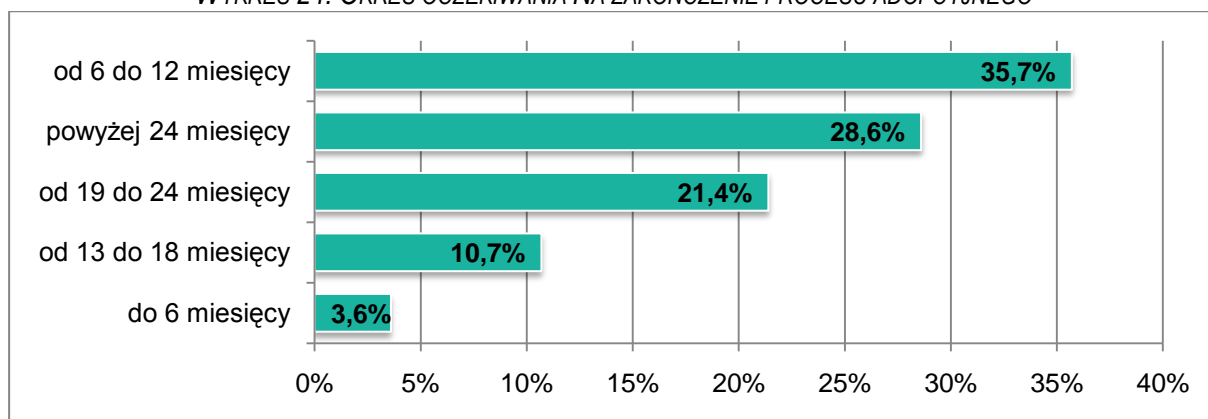
WYKRES 23. NAJMOCNIEJSZE ELEMENTY DZIAŁALNOŚCI OŚRODKÓW ADOPCYJNYCH W PROCESIE ADOPCYJNYM:

* dotyczy respondentów, którzy nie zakończyli jeszcze procesu adopcyjnego
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z przeprowadzonego badania wynika, iż największy odsetek badanych na zakończenie procesu adopcyjnego oczekiwał od 6 do 12 miesięcy (35,7%). Ponadto aż 28,6% respondentów oczekiwało na przysposobienie dziecka powyżej dwóch lat (wykres 24).

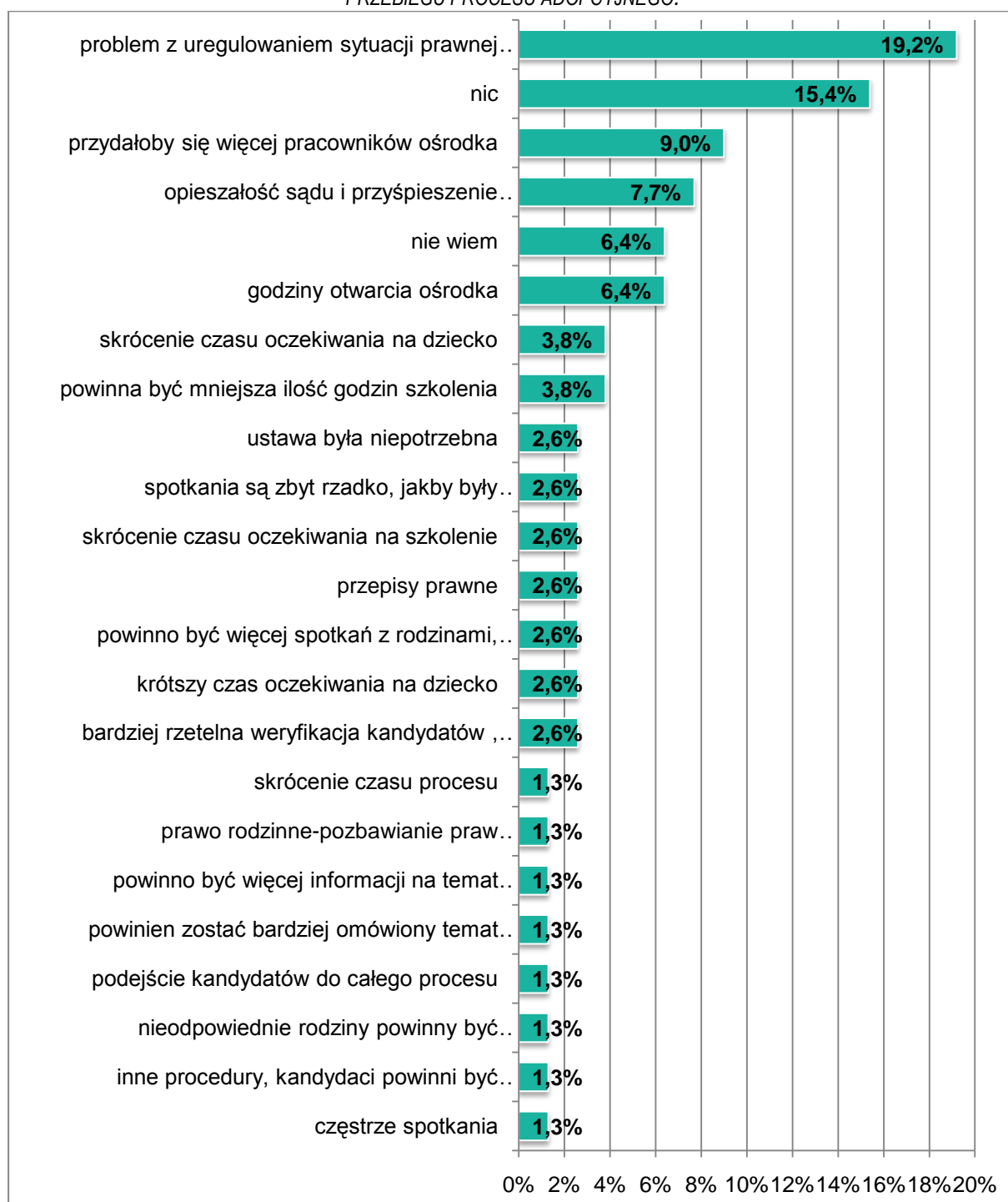
WYKRES 24. OKRES OCZEKIWANIA NA ZAKOŃCZENIE PROCESU ADOPCYJNEGO

* nie dotyczy respondentów, którzy nie zakończyli jeszcze procesu adopcyjnego
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Według respondentów w celu sprawnego przebiegu procesu adopcyjnego należałoby: uregulować sytuację prawną dzieci (19,2%), zwiększyć liczbę pracowników Ośrodków (9%) oraz przyspieszyć procedury sądowe (7,7%). Zdaniem 15,4% ankietowanych nie należy nic zmieniać (wykres 25).

WYKRES 25. ZDANIEM RESPONDENTÓW NASTĘPUJĄCE PROCESY POWINNY ULEC ZMIANIE W CELU SPRAWNEGO PRZEBIEGU PROCESU ADOPCYJNEGO:

* nie dotyczy respondentów, którzy nie zakończyli jeszcze procesu adopcyjnego
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Podsumowanie

Barier i problemy dotyczące procedur adopcyjnych

- głównym czynnikiem, który decydował o wyborze ośrodka adopcyjnego była odległość od miejsca zamieszkania, w dalszej kolejności były to pozyskane przez Internet informacje,
- większość badanych kandydatów adopcyjnych zadeklarowała, iż podczas procesu adopcyjnego nie napotkali na żadne bariery,
- najczęściej wymienianą barierą w procesie adopcyjnym jest biurokracja, czyli bariera formalna, która cechuje się mnogością niezbędnych zaświadczeń i druków,
- największym problemem stojących na drodze w trakcie procesu adopcyjnego jest długotrwała procedura kwalifikacyjna oraz długi czas oczekiwania na dziecko,
- mimo skomplikowanego procesu adopcyjnego jedynie nieznaczny odsetek badanych rodzin, myślało aby zrezygnować z uczestnictwa w tym procesie,
- większość osób oczekuje na kwalifikację od pół do półtora roku.

Rodzaj wsparcia otrzymywanego ze strony Ośrodka Adopcyjnego

- najczęściej otrzymanymi od Ośrodka Adopcyjnymi formami wsparcia dla kandydatów starających się o adopcję są: indywidualne podejście do sytuacji i duże wsparcie w procesie adopcyjnym oraz wsparcie pedagogiczne i psychologiczne,
- skutki nowej ustawy odczuła połowa respondentów, którzy wskazywali, iż w konsekwencji nowych przepisów prawa wydłużyły się wszelkie procedury adopcyjne oraz większość z nich została przeniesiona do innego ośrodka adopcyjnego,
- respondenci bardzo dobrze ocenili uzyskane od ośrodka wsparcie oraz przebieg współpracy, zarówno przed, jak i po wejściu nowej ustawy,
- zdecydowana większość badanych nie miała żadnych trudności we współpracy z ośrodkiem adopcyjnym przed, jak i po wejściu nowej ustawy,
- połowa badanych zadeklarowała, iż ośrodek adopcyjny za pośrednictwem którego starają się, bądź starali o przysposobienie dziecka wspierał ich w procedurze adopcyjnej w 100%. Pozostali respondenci zadeklarowali, iż oczekiwaliby konkretnego i praktycznego przygotowania do pełnienia roli rodzica,
- najslabszymi elementami działalności ośrodków adopcyjnych są długi czas oczekiwania na dziecko, zbyt mało pracowników ośrodków oraz zbyt krótkie godziny pracy ośrodka,

- najmocniejszymi elementami działalności ośrodków adopcyjnych są profesjonalna kadra, bardzo przydatne spotkania z pedagogiem i psychologiem oraz miła i przyjazna atmosfera w Ośrodku,
- z badania wynika, iż średni czas oczekiwania na zakończenie procesu adopcyjnego to od 6 do 24 miesięcy (średnia M=18 miesięcy),
- w opinii respondentów w celu sprawnego przebiegu procesu adopcyjnego należałoby w głównej mierze uregulować sytuację prawną dzieci, zwiększyć liczbę pracowników Ośrodków oraz przyspieszyć procedury sądowe.

VI. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Przeprowadzone badania i uzyskane wyniki pozwoliły na wysunięcie wniosków i stworzenie następujących rekomendacji:

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Status wdrożenia	Jednostki odpowiedzialne za wdrożenie
1.	Zbyt mała liczba pracowników w Ośrodkach Adopcyjnych biorąc pod uwagę zakres zadań jakie pełnią tego typu instytucje	<i>Zwiększenie zatrudnienia w Ośrodkach Adopcyjnych, zwłaszcza osób posiadających kwalifikacje niezbędne do udzielania wsparcia psychologicznego zarówno dla dzieci czekających na adopcję, jak i kandydatów oczekujących na przysposobienie dziecka.</i>	Rekomendacja zalecana do wdrożenia w całości	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, samorząd województwa lubelskiego
2.	Problemy związane z uregulowaniem sytuacji prawnej dziecka, a co za tym idzie wydłużony okres procedur sądowych, a następnie całego procesu adopcyjnego.	<i>Lepsza koordynacja działań wszystkich instytucji zaangażowanych w proces kwalifikacji dziecka, zwłaszcza sądów rodzinnych.</i>	Rekomendacja zalecana do wdrożenia w całości	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, samorząd województwa lubelskiego, ośrodki adopcyjne i inne instytucje zaangażowane w procedury adopcyjne
3.	Brak współpracy szpitali (zwłaszcza oddziałów ginekologiczno – położniczych) z Ośrodkami Adopcyjnymi w celu wsparcia kobiet, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu.	<i>Lepsza współpraca (w tym wymiana informacji) szpitali (oddziałów ginekologiczno – położniczych) z Ośrodkami Adopcyjnymi w celu wsparcia kobiet, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu. Poinformowanie szpitali (zwłaszcza oddziałów ginekologiczno – położniczych) o ustawowym obowiązku wspierania takich kobiet przez Ośrodek Adopcyjny.</i>	Rekomendacja zalecana do wdrożenia w całości	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, samorząd województwa lubelskiego, ośrodki adopcyjne i inne instytucje zaangażowane w procedury adopcyjne

4.	Niedostosowane godziny pracy ośrodków adopcyjnych oraz godzin szkoleń do potrzeb kandydatów do przysposobienia.	<i>Dostosowanie godzin pracy ośrodków adopcyjnych oraz terminów i godzin prowadzonych szkoleń do potrzeb osób starających się o przysposobienie dziecka.</i>	Rekomendacja zalecana do wdrożenia w całości	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, samorząd województwa lubelskiego, ośrodki adopcyjne
5.	Brak diagnozy sytuacji rodzin, które zakończyły pomyślenie proces adopcyjny.	<i>Prowadzenie badań wśród rodzin wychowujących dzieci adoptowane, celem uzyskania informacji przydatnych osobom starającym się o przysposobienie dziecka (przy tym należy pamiętać o tym, iż wszelka ingerencja w życie rodzin adopcyjnych jest sprzeczna z obowiązującym prawem. Wszelkie wsparcie i pomoc dla tych rodzin udzielane jest na wniosek tych rodzin. Do badań jednakże można wykorzystać informacje płynące od rodzin, które zgłosiły potrzebę wsparcia, a także informacje pochodzące od osób, które tego wsparcia udzieliły).</i>	Rekomendacja zalecana do wdrożenia w całości	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, samorząd województwa lubelskiego, ośrodki adopcyjne

Spis tabel

Tabela 1. Dane teleadresowe Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie wraz z Filiami	27
Tabela 2. Struktura zatrudnienia w poszczególnych ośrodkach adopcyjnych w woj. lubelskim	30
Tabela 3. Liczba spraw adopcyjnych w latach 2009 - 2011	31
Tabela 4. Liczba spraw adopcyjnych w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	31
Tabela 5. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia w latach 2009 - 2011	32
Tabela 6. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia z uwzględnieniem stanu zdrowia dzieci w latach 2009 - 2011	32
Tabela 7. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia z uwzględnieniem wieku dzieci w latach 2009 - 2011	32
Tabela 8. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012r)	33
Tabela 9. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia z uwzględnieniem stanu zdrowia dzieci w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012r)	33
Tabela 10. Liczba dzieci zgłoszonych w celu przysposobienia z uwzględnieniem wieku dzieci w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012r)	33
Tabela 11. Liczba dokonanych adopcji ogółem (wg liczby dzieci) w latach 2009 - 2011	34
Tabela 12. Liczba dokonanych adopcji ogółem (wg liczby dzieci) w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	34
Tabela 13. Liczba dokonanych adopcji z uwzględnieniem stanu zdrowia dzieci w latach 2009 - 2011	34
Tabela 14. Liczba dokonanych adopcji z uwzględnieniem stanu zdrowia dzieci w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	34
Tabela 15. Liczba dokonanych adopcji z uwzględnieniem wieku dzieci w latach 2009 - 2011	35
Tabela 16. Liczba dokonanych adopcji z uwzględnieniem wieku dzieci w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	35
Tabela 17. Liczba adopcji wewnątrzrodzinnych w latach 2010 - 2011	35
Tabela 18. Liczba adopcji wewnątrzrodzinnych w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	36
Tabela 19. Liczba rodzin oczekujących na adopcję w latach 2009 - 2011	36
Tabela 20. Liczba rodzin oczekujących na adopcję w 2012 r. (stan na dzień 30.04.2012)	36

Spis wykresów

Wykres 1. Status na rynku pracy	45
Wykres 2. Wiek respondentów	46
Wykres 3. Miejsce zamieszkania respondentów	46
Wykres 4. Miejsce zamieszkania respondentów - powiat	47
Wykres 5. Wykształcenie respondentów	48
Wykres 6. Ośrodek Adopcyjny, z którego korzystają/korzystali respondenci	48
Wykres 7. Czynniki, które zadecydowały o wyborze Ośrodka Adopcyjnego?	49
Wykres 8. Największe bariery w procesie adopcyjnym w opinii respondentów	49
Wykres 9. Największe problemy stojące na drodze w trakcie procesu adopcyjnego	50
Wykres 10. Czy problemy, które wystąpiły w trakcie procesu adopcyjnego były na tyle uciążliwe i trudne do pokonania, że myśleli Państwo o rezygnacji z uczestnictwa w tym procesie?	50
Wykres 11. Okres oczekiwania na kwalifikację	51
Wykres 12. Formy wsparcia otrzymane od Ośrodka Adopcyjnego	51
Wykres 13. Odsetek respondentów, którzy ukończyli proces adopcyjny ze skutkiem pozytywnym	52
Wykres 14. Czy odczuli Państwo skutki "nowej" ustawy?	52
Wykres 15. Skutki „nowej ustawy” w opinii respondentów	52
Wykres 16. Średnia ocen otrzymanego wsparcia od Ośrodka Adopcyjnego przed i po wejściu w życie "nowej" ustawy	53
Wykres 17. Czy mieli Państwo jakieś trudności we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym przed wejściem "nowej" ustawy?	53
Wykres 18. Czy mieli Państwo jakieś trudności we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym po wejściu "nowej" ustawy?	54
Wykres 19. Średnia ocena przebiegu współpracy z Ośrodkiem przed i po wejściu w życie „nowej” ustawy	54
Wykres 20. Średnia ocen współpracy z Ośrodkiem i udzielonego wsparcia	54
Wykres 21. Zdaniem respondentów Ośrodek Adopcyjny powinien bardziej wspierać kandydatów na rodziny adopcyjne w następującym zakresie:	55
Wykres 22. Najlepsze elementy działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym:	56
Wykres 23. Najmocniejsze elementy działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym:	57
Wykres 24. Okres oczekiwania Na zakończenie procesu adopcyjnego	57
Wykres 25. Zdaniem respondentów następujące procesy powinny ulec zmianie w celu sprawnego przebiegu procesu adopcyjnego:	58

Narzędzia badawcze

Kwestionariusz wywiadu CATI z kandydatami na rodziców adopcyjnych

Dzień dobry. Nazywam się (...) i jestem ankierem firmy **General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna**. Na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie nasza firma realizuje badanie społeczne pn. „Kompleksowa analiza procesów adopcji w województwie lubelskim”. Badanie realizowane jest w ramach projektu systemowego „Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji”, Działania 1.2 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy społecznej” Priorytetu I „Zatrudnienie i integracja społeczna” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Do udziału w badaniu na tym etapie, zaprosiliśmy osoby ubiegające się o przysposobienie dziecka na obszarze województwa lubelskiego.

Przeprowadzane badanie ma za zadanie uzyskać kompleksową analizę procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji. Na tym etapie interesują nas zwłaszcza bariery i problemy dotyczące procedur adopcyjnych, rodzaj wsparcia otrzymywanego ze strony Ośrodka Adopcyjnego, oczekiwania względem Ośrodka oraz ocena współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym

Ankieta jest anonimowa, a wszystkie zebrane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie na potrzeby wewnętrznej analizy w ramach badania i stworzenia opracowań zbiorczych pozwalających na diagnozę problemu.

1. Czym kierowali się Państwo wybierając Ośrodek Adopcyjny?

(proszę wybrać dwie, najważniejsze przyczyny)

1	rekomendacją znajomych
2	informacjami znalezionymi w Internecie (np. forum)
3	jak najbliższą odległością od miejsca zamieszkania
4	inne przyczyny, jakie?.....

2. Co stanowi/stanowiło największą barierę w procesie adopcyjnym?

(proszę wybrać jedną, najważniejszą barierę)

1	BIUROKRACJA - bariera formalna, mnogość niezbędnych zaświadczeń i druków
2	SZTYWNE PRZEPISY - sztywność przepisów procesu adopcyjnego i kryteriów kwalifikacyjnych
3	LUDZIE – mało elastyczne/ nieprzychylnie podejście personelu Ośrodka Adopcyjnego
4	inna bariera, jaka?.....

3. Jakie największe problemy stoją/stały na Państwa drodze w trakcie procesu adopcyjnego?

		TAK	NIE
1	długotrwała procedura kwalifikacyjna		
2	biurokracja		
3	długi czas oczekiwania na dziecko		
4	trudności z regulacją sytuacji prawnej dziecka (opieszałość sądu rodzinnego)		
5	stworzenie więzi emocjonalnej z dzieckiem		
6	sytuacja materialna w gospodarstwie domowym		
7	niespełnianie któregoś z kryteriów adopcyjnych – np. zły stan zdrowotny któregoś z kandydatów na rodzica adopcyjnego, brak mieszkania własnościowego, karalność któregoś z kandydatów na rodzica adopcyjnego, itp.		
8	reakcja otoczenia – rodziny, środowiska lokalnego		
8	inne problemy, jakie?.....		

4. Czy problemy, które wystąpiły w trakcie procesu adopcyjnego były na tyle uciążliwe i trudne do pokonania, że myśleli Państwo o rezygnacji z uczestnictwa w tym procesie?

1	tak
2	nie

5. Jak długo czekali Państwo na kwalifikację (od momentu zgłoszenia się do Ośrodka)?

.....

6. Jakie formy wsparcia otrzymali Państwo od Ośrodka Adopcyjnego?

		TAK	NIE
1	pedagogiczne (rozmowy i spotkania z pedagogiem uświadamiające potencjalne bariery i trudności w adopcji i wychowywaniu dziecka adoptowanego)		
2	psychologiczne (pomoc w zakresie uporania się z niemożnością posiadania własnych dzieci biologicznych, wsparcie w długim okresie oczekiwania na adopcję, itp.)		
3	poradnictwo prawne		
4	spotkania rodzin adopcyjnych z kandydatami na rodziców adopcyjnych		
5	warsztaty dla kandydatów na rodziców adopcyjnych		
6	indywidualne podejście do naszej sytuacji i duże wsparcie w procesie adopcyjnym		
7	inne formy wsparcia, jakie?.....		

7. Czy zakończyli już Państwo proces adopcji ze skutkiem pozytywnym?

1	tak, przed 2012 rokiem [proszę przejść do pyt. 10]
2	tak, w 2012 roku
3	nie

8. Czy odczuli Państwo skutki ustawy, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887)?

1	tak
2	nie [proszę przejść do pyt. 10]

9. Jakie skutki wejścia „nowej” ustawy Państwo odczuli?

		TAK	NIE
1	wydłużenie procedur adopcyjnych		
2	przyśpieszenie procedur adopcyjnych		
3	przeniesienie do innego Ośrodka Adopcyjnego		
4	rozpoczęcie pewnych procedur „od nowa”		
5	inne skutki, jakie?.....		

10. Jak Państwo oceniają otrzymane od Ośrodka Adopcyjnego wsparcie przed wejściem w życie „nowej” ustaw?

(Proszę zaznaczyć odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze)

bardzo źle   1   2   3   4   5   bardzo dobrze

11. Jak Państwo oceniają otrzymane od Ośrodka Adopcyjnego wsparcie po wejściu w życie „nowej” ustaw? – pytanie nie dotyczy osób, które zakończyły proces adopcyjny przed wejściem w życie nowej ustawy

(Proszę zaznaczyć odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze)

bardzo źle   1   2   3   4   5   bardzo dobrze

12. Czy mieli Państwo jakieś trudności we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym przed wejściem w życie „nowej” ustawy??

1	tak
2	nie [proszę przejść do pyt. 14]

13. Jakie to były trudności?

.....

14. Czy mieli Państwo jakieś trudności we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym po wejściu w życie „nowej” ustawy?? - pytanie nie dotyczy osób, które zakończyły proces adopcyjny przed wejściem w życie nowej ustawy

1	tak
2	nie [proszę przejść do pyt. 16]

15. Jakie to były trudności?

.....

16. Jak Państwo oceniają przebieg współpracy z Ośrodkiem przed wejściem w życie „nowej” ustawy?

(Proszę zaznaczyć odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze)

bardzo źle   1   2   3   4   5   bardzo dobrze

17. Jak Państwo oceniają przebieg współpracy z Ośrodkiem po wejściu w życie „nowej” ustawy?? - pytanie nie dotyczy osób, które zakończyły proces adopcyjny przed wejściem w życie nowej ustawy

(Proszę zaznaczyć odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo źle, natomiast 5 – bardzo dobrze)

bardzo źle   1   2   3   4   5   bardzo dobrze

18. Czy współpraca z Ośrodkiem i udzielone wsparcie spełniło Państwa oczekiwania?

(Proszę zaznaczyć odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zdecydowanie nie, natomiast 5 – zdecydowanie tak)

zdecydowanie nie   1   2   3   4   5   zdecydowanie tak

PYT. 19 – ZADAJEMY TYLKO TYM OSOBOM, KTÓRE NIE ZAKOŃCZYŁY JESZCZE PROCESU ADOPCYJNEGO

19. Jakie są Państwa oczekiwania względem Ośrodka Adopcyjnego? Proszę dokończyć poniższe zdania:

1	Ośrodek Adopcyjny powinien bardziej wspierać kandydatów na rodziny adopcyjne w zakresie .....
2	Najsłabszym elementem działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym jest .....
3	Najmocniejszym elementem działalności Ośrodków Adopcyjnych w procesie adopcyjnym jest .....

PYT. 20 – ZADAJEMY TYLKO TYM OSOBOM, KTÓRE ZAKOŃCZYŁY JUŻ PROCES ADOPCYJNY

20. Proszę powiedzieć, jak długo oczekiwali Państwo na zakończenie procesu adopcyjnego?

.....

21. Proszę powiedzieć, co Pana/i zdaniem przede wszystkim powinno ulec zmianie, aby proces adopcyjny przebiegał sprawniej?

.....

METRYCZKA

M1. Z usług którego Ośrodka Adopcyjnego Państwo korzystają?

1	Ośrodek Adopcyjny w Lublinie
2	Filia Ośrodka Adopcyjnego w Białej Podlaskiej
3	Filia Ośrodka Adopcyjnego w Chełmie
4	Filia Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu
5	odmowa odpowiedzi

M2. Status na rynku pracy kandydatów na rodziców adopcyjnych:

	KOBIETA	MĘŻCZYŻNA
1	bezrobotna/y	
2	bierna/y zawodowo	
3	pracująca/y	
4	samozaatrudniona/y	

M3. Wiek kandydatów na rodziców adopcyjnych:

(proszę wpisać liczbę ukończonych lat)

KOBIETA	MĘŻCZYŻNA

M4. Miejsce zamieszkania

1	wieś
2	miasto

M5. Powiat zamieszkania

1	białski
2	biłgorajski
3	chełmski
4	hrubieszowski
5	janowski
6	krasnostawski
7	kraśnicki
8	lubartowski
9	lubelski
10	łęczyński
11	łukowski
12	m. Biała Podlaska
13	m. Chełm
14	m. Lublin
15	m. Zamość
16	opolski
17	parczewski
18	puławski
19	radzyński
20	rycki
21	świdnicki
22	tomaszowski
23	włodawski
24	zamojski
25	spoza województwa lubelskiego

M6. Wykształcenie kandydatów na rodziców adopcyjnych:

		KOBIETA	MĘŻCZYŻNA
1	podstawowe, gimnazjalne		
2	zasadnicze zawodowe		
3	średnie zawodowe		
4	średnie ogólnokształcące		
5	policealne		
6	wyższe zawodowe (licencjat)		
7	wyższe magisterskie (i wyższe)		

Scenariusz wywiadu IDI skierowany do Kierowników Ośrodków Opiekuńczych

a. Przedstawienie moderatora

„Dzień dobry Panu/i. Nazywam się (imię i nazwisko moderatora) i będę moderował dzisiejsze spotkanie. Reprezentuję firmę **General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna**, która prowadzi badanie „**Kompleksowa analiza procesów adopcji w województwie lubelskim**” na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

b. Przedstawienie celów wywiadu

Niniejszy wywiad jest realizowany w ramach projektu systemowego „**Koordinacja na Rzecz Aktywnej Integracji**”, Działania 1.2 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy społecznej” Priorytetu I „Zatrudnienie i integracja społeczna” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Do udziału w badaniu na tym etapie, zaprosiliśmy Kierowników Ośrodków Opiekuńczych na obszarze województwa lubelskiego.

Przeprowadzane badanie ma za zadanie uzyskać kompleksową analizę procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji. Na tym etapie interesują nas zwłaszcza bariery i potrzeby w zakresie procedur adopcyjnych, współpraca ośrodków opiekuńczych z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne oraz z kandydatami na rodziców adopcyjnych, a także czynniki zwiększające efektywność procesów adopcyjnych.

c. Informacja dotycząca zasad wywiadu.

Wywiad – swobodna, luźna rozmowa – respondenta z moderatorem. Wyrażone w nim opinie nie będą związane z osobą je wypowiadającą ani instytucją, którą respondent reprezentuje. Posłużą wyłącznie do opracowań naukowych.

Prośba o rozbudowane, pełne wypowiedzi, jak również poruszanie wątków, które według respondenta są ważne, a prowadzący wywiad je pominał.

Wywiad będzie nagrywany. Nagranie posłuży jedynie jako notatka, będzie ono dokumentem wewnętrznym i nie opuści siedziby firmy.

1. Co stanowi największą barierę w realizacji procedur adopcyjnych, a co ją przyspiesza:

- Jak długo trwa przeciętnie proces kwalifikacyjny rodziny na rodzinę adopcyjną w Państwa Ośrodku (od momentu zgłoszenia się rodziny)?
- Od czego zależy długość trwania procesu kwalifikacyjnego rodziny na rodzinę adopcyjną?
- Jak długo przeciętnie trwa cała procedura adopcyjna (od momentu zgłoszenia się rodziny do momentu zaadoptowania dziecka)?

- d. Co najczęściej utrudnia pomyślne zakończenie procedury adopcyjnej, tj. przysposobienie dziecka przez rodzinę adopcyjną?
  - e. Jakie czynniki wpływają na wydłużenie procedury adopcyjnej?
  - f. Jakie czynniki wpływają na przyspieszenie procedury adopcyjnej?
  - g. Jakiego było założenie wprowadzenia „nowej” ustawy, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887)?
  - h. Jaki wpływ na efektywność procesów adopcyjnych wywarła „nowa” ustawa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887):
    - Jakie są wady tej ustawy?
    - Jakie są zalety tej ustawy?
- 2. Jakie są potrzeby Ośrodków Adopcyjnych w zakresie realizacji procedur adopcyjnych?**
- a. Jakie rozwiązania w zakresie realizacji procedur adopcyjnych mogłyby usprawnić proces adopcji?
  - b. Co należałoby zmienić w procedurach adopcyjnych?
- 3. Z jakimi instytucjami Ośrodek podejmuje współpracę w procesie adopcyjnym?**
- a. Na czym polega ta współpraca i jak przebiega? (proszę krótko opisać te etapy)
  - b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakież?
  - c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?
- 4. Na czym polega współpraca Państwa Ośrodka z kandydatami na rodziców adopcyjnych?**
- a. Jakie są poszczególne etapy tej współpracy? (proszę krótko je opisać)
  - b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakież?
  - c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?
- 5. Czy chciałby Pan/ chciałaby Pani dodać coś jeszcze?**

Scenariusz wywiadu IDI skierowany do ordynatorów oddziałów ginekologiczno - położniczych

a. Przedstawienie moderatora

„Dzień dobry Panu/i. Nazywam się (imię i nazwisko moderatora) i będę moderował dzisiejsze spotkanie. Reprezentuję firmę **General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna**, która prowadzi badanie **„Kompleksowa analiza procesów adopcji w województwie lubelskim”** na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

b. Przedstawienie celów wywiadu

Niniejszy wywiad jest realizowany w ramach projektu systemowego **„Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji”**, Działania 1.2 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy społecznej” Priorytetu I „Zatrudnienie i integracja społeczna” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Do udziału w badaniu na tym etapie, zaprosiliśmy ordynatorów oddziałów ginekologiczno-położniczych na obszarze województwa lubelskiego.

Przeprowadzane badanie ma za zadanie uzyskać kompleksową analizę procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji. Na tym etapie interesują nas zwłaszcza bariery w zakresie procedur adopcyjnych, współpraca z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne oraz z Ośrodkami Adopcyjnymi.

c. Informacja dotycząca zasad wywiadu.

Wywiad – swobodna, luźna rozmowa – respondenta z moderatorem. Wyrażone w nim opinie nie będą związane z osobą je wypowiadającą ani instytucją, którą respondent reprezentuje. Posłużą wyłącznie do opracowań naukowych.

Prośba o rozbudowane, pełne wypowiedzi, jak również poruszanie wątków, które według respondenta są ważne, a prowadzący wywiad je pominał.

Wywiad będzie nagrywany. Nagranie posłuży jedynie jako notatka, będzie ono dokumentem wewnętrznym i nie opuści siedziby firmy.

1. Na czym polega rola szpitala (tj. oddziału ginekologiczno-położniczego) w procesie adopcyjnym:

- a. Jak wiele kobiet rocznie zrzeka się praw rodzicielskich i pozostawia swoje nowonarodzone dziecko w szpitalu?
- b. Jakie kroki podejmuje szpital w sytuacji pozostawienia nowonarodzonego dziecka w szpitalu? (do jakiej instytucji zgłasza ów fakt, jak postępuje w dalszej kolejności?)
- c. Jakie procedury obowiązują szpital w procesie adopcyjnym?
- d. Jakie są bariery w realizacji tych procedur?
- e. Czy „nowa” ustawa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887) zmieniła coś z punktu widzenia powinności szpitala w zakresie procedury adopcyjnej?

2. Z jakimi instytucjami oddział ginekologiczno-położniczy podejmuje współpracę w procesie adopcyjnym?

- a. Na czym polega ta współpraca i jak przebiega? (proszę krótko opisać te etapy)
- b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakież?
- c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?

3. Na czym polega współpraca Państwa oddziału z Ośrodkami Adopcyjnymi?

- a. Jakie są poszczególne etapy tej współpracy? (proszę krótko je opisać)
- b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakież?
- c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?

4. Czy chciałby Pan/ chciałyby Pani dodać coś jeszcze?

Scenariusz wywiadu IDI skierowany do Przewodniczących Wydziałów Rodziny Sądów Rejonowych

a. Przedstawienie moderatora

„Dzień dobry Panu/i. Nazywam się (imię i nazwisko moderatora) i będę moderował dzisiejsze spotkanie. Reprezentuję firmę **General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna**, która prowadzi badanie **„Kompleksowa analiza procesów adopcji w województwie lubelskim”** na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

b. Przedstawienie celów wywiadu

Niniejszy wywiad jest realizowany w ramach projektu systemowego **„Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji”**, Działania 1.2 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy społecznej” Priorytetu I „Zatrudnienie i integracja społeczna” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Do udziału w badaniu na tym etapie, zaprosiliśmy Przewodniczących Wydziałów Rodziny Sądów Rejonowych na obszarze województwa lubelskiego.

Przeprowadzane badanie ma za zadanie uzyskać kompleksową analizę procesów adopcyjnych z uwzględnieniem diagnozy barier i problemów wpływających na efektywność realizacji procesów adopcji. Na tym etapie interesują nas zwłaszcza bariery w zakresie procedur adopcyjnych, współpraca sądów rodzinnych z instytucjami realizującymi procedury adopcyjne oraz z Ośrodkami Adopcyjnymi, a także czynniki zwiększające efektywność procesów adopcyjnych.

c. Informacja dotycząca zasad wywiadu.

Wywiad – swobodna, luźna rozmowa – respondenta z moderatorem. Wyrażone w nim opinie nie będą związane z osobą je wypowiadającą ani instytucją, którą respondent reprezentuje. Posłużą wyłącznie do opracowań naukowych.

Prośba o rozbudowane, pełne wypowiedzi, jak również poruszanie wątków, które według respondenta są ważne, a prowadzący wywiad je pominał.

Wywiad będzie nagrywany. Nagranie posłuży jedynie jako notatka, będzie ono dokumentem wewnętrznym i nie opuści siedziby firmy.

1. Co stanowi największą barierę w realizacji procedur adopcyjnych, a co ją przyspiesza:

- a. Jakie procedury obowiązują Sąd Rodzinny w procesie adopcyjnym?
- b. Jakie są bariery w realizacji tych procedur?
- c. Jak długo przeciętnie trwa proces ustanawiania rodziny adopcyjnej? (od momentu złożenia przez kandydatów na rodzinę adopcyjną pisemnego wniosku o przysposobienie)
- d. Co najczęściej utrudnia pomyślne zakończenie procedury adopcyjnej, tj. przysposobienie dziecka przez rodzinę adopcyjną?
  - Jakie są ograniczenia prawne ustanawiania rodziny adopcyjnej?
- e. Jakie czynniki wpływają na wydłużenie procedury adopcyjnej:
  - Na czym polega proces pozbawiania biologicznych rodziców praw rodzicielskich?
  - Od czego zależy czy biologiczni rodzice zostaną pozbawieni całkowicie praw rodzicielskich bądź prawa te zostaną im tylko częściowo ograniczone?
- f. Jakie czynniki wpływają na przyspieszenie procedury adopcyjnej:
  - Jaki odsetek stanowią rodzice dobrowolnie zrzekający się swoich praw rodzicielskich w celu umożliwienia adopcji swojego biologicznego dziecka?
  - Jakie inne czynniki zwiększają efektywność procesów adopcyjnych?
- g. Jakiego było założenie wprowadzenia „nowej” ustawy, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887)?
- h. Jaki wpływ na efektywność procesów adopcyjnych wywarła „nowa” ustawa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.11.149.887):
  - Jakie są zalety tej ustawy?
  - Jakie są wady tej ustawy?

2. Z jakimi instytucjami Sąd Rodzinny (tj. Wydział Rodzinny) podejmuje współpracę w procesie adopcyjnym?

- a. Na czym polega ta współpraca i jak przebiega? (proszę krótko opisać te etapy)
- b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakie?
- c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?

3. Na czym polega współpraca Sądu Rodzinnego z Ośrodkami Adopcyjnymi?

- a. Jakie są poszczególne etapy tej współpracy? (proszę krótko je opisać)
- b. Czy występują jakieś trudności w tej współpracy? Jakie?
- c. Jak Państwo oceniają tę współpracę?

4. Czy chciałby Pan/ chciałyby Pani dodać coś jeszcze?